

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 1043

14. TRAVNJA 2023. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

9 771451 425001

Lokalne samouprave i financiranje HNV-a

**Od sedam,
DVIJE poštuju zakon**

SADRŽAJ

9

Novi Program prekogranične
suradnje Hrvatska – Srbija
**Prilika za započete
i nove projekte**

10

Okrugli stol Centra građanskih
vrijednosti o multi- i interkulturalizmu
**Buvljak – škola
multikulturalizma!**

12

Jasminka Grunčić,
poslovna konzultantica
**Ključ je u prihvatanju
odgovornosti**

20

Ekološki problem u Općini Bač
**Vajska, selo koje
se guši u dimu
spaljene plastike**

30

Jelena Bandovinac-Dimitrijević,
urednica časopisa *Matica*
**Ljepota
održivog življenja**

34

Posjet apostolskog nuncija
Subotičkoj biskupiji
**Zajedništvo
koje je Uskrs učinilo
još svečanijim**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Josip Stantić (zamjenik predsjednika), Branimir Kuntić, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ladislav Suknović
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Ivana Petrekanić Sič
(koordinatorka dopisne službe)
dr. sc. Jasminka Dulić
(novinarka, urednica političke rubrike)
Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)
Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)
Zvonko Sarić
(novinar)
Jelena Dulić Bako
(novinarka)
Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)
LEKTOR:
Zlatko Romić
TEHNIČKA REDAKCIJA:
Thomas Šujić (tehnički urednik)
Jelena Ademi (grafička urednica)
FOTOGRAFIJE:
Nada Sudarević
ADMINISTRACIJA:
Branimir Kuntić
Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)
Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)
KOMERCIJALISTICA:
Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;
++381 24/55-15-78;
++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica
List je upisan u Registar javnih glasila
Agencije za privredne registre Republike Srbije
pod registarskim brojem: NV000315
COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju

Zrak i voda

Kako je otoplilo, na svoja radna mjesta vratili su se otkupljivači sekundarnih sirovina. Nema ulice kroz koju ne prođu i po nekoliko puta, a sve u potrazi za svim i svačim što se može iskoristiti. A iskoristiti se može mnogo toga. Nekada jednostavno, a nekada je potreban cijeli proces kako bi se od onoga ono što je beskorisno izdvojilo barem nekoliko stotina grama vrijednih nekoliko stotina dinara. Pa čak i ako to za sobom ostavlja zagađen zrak i kontaminiranu zemlju. Upravo to se događa u Vajskoj. Ne od jučer, ali čini se da se biznis toliko raširio da je topljenje plastike i spaljivanje otpada iz atara u okolici sela stiglo i do kućnih dvorišta, pa se u kancerogenom dimu, osim onih kojima je to u opisu posla, guše i oni koji s otpadom i njegovom primitivnom obradom nemaju nikakve veze. I čini se da se iz raznih razloga tome ne može (ili ne želi) stati na kraj.

U Mirgešu udišu čist zrak, ali s vodom im je već problem. Ne pomažu više ni duboki bunari, koji su sve dublji kako bi se izbjeglo miješanje pitke, otpadne i atmosferske vode. Ali slaba je to pomoć jer su septičke jame često, umjesto sanitarnih, obične kopane rupe u zemlji.

I za jedno i za drugo postoji rješenje. Postoji, ali košta. A kako je s novcem uvijek nategnuto mogla bi se ruka zavući u europski džep, mogli bi se uključiti partneri s druge strane granice, iskoristiti to što je Europa osjetljiva na ekološke probleme i tako riješiti zagađen zrak u Vajskoj i pitku vodu u Mirgešu. Trajno, ili što bi rekli kroz projekt koji je održiv.

Na takvu priliku neće se dugo ni čekati. Svega nekoliko mjeseci kada budu objavljeni prvi natječaji Europske unije za prekograničnu suradnju.

I eto prilike. Riješiti ekološke probleme, iskoristiti europske novce i kroz prekogranične projekte, s partnerima iz Hrvatske, pomoći mjestima u kojima žive (i) Hrvati. Da ne bude ponovo kako se kod takvih projekata izbjegava uključivanje hrvatske manjinske zajednice i sredina u kojima problema itekako ima.

Z. V.

Za poljoprivrednike novi rokovi

Pokrajinsko tajništvo za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo produljilo je rok za četiri natječaja za registrirana poljoprivredna gospodarstva. Natječaj za dodjelu sredstava za sufinanciranje kupovine konstrukcija i opreme za biljnu proizvodnju u zaštićenom prostoru u 2023. godini izmjenom odluke bit će otvoren do utroška sredstava, a najkasnije do 21. travnja 2023. godine.

Produljen je i rok za dodjelu sredstava na natječaju za sufinanciranje kupovine novih pčelinjih društava i opreme za pčelarstvo. Rok za prijavu na taj natječaj je također 21. travnja.

Mladi poljoprivrednici koji se žele prijaviti na natječaj za potporu mladima u ruralnom razvoju imaju produljen rok do 24. travnja.

Izmijenjen je i rok za prijavljivanje na natječaj za dodjelu sredstava za sufinanciranje investicija za podizanje konkurentnosti u pčelarstvu. Dokumentacija se može podnijeti do 21. travnja.

Uz ova četiri natječaja u tijeku su još četiri natječaja za registrirana poljoprivredna gospodarstva. Do 18. travnja otvoren je natječaj za kupovinu priplodnih grla, što je nova kreditna linija Pokrajinskog tajništva za poljoprivredu, natječaj za kupovinu mreža protiv tuče, natječaj za nabavu opreme za navodnjavanje i natječaj za organsku proizvodnju u zaštićenom prostoru.

H. R.

Sredstva za istraživačke projekte nacionalnih manjina

Pokrajinski tajnik za visoko obrazovanje i znanstveno-istraživačku djelatnost prof. dr. sc. **Zoran Milošević** uručio je 6. travnja ugovore predstavnicima visokoobrazovnih institucija koje su dobile sredstva na osnovu tri javna natječaja. Riječ je o natječajima za financiranje znanstveno-istraživačkih i razvojno-istraživačkih projekata nacionalnih manjina – nacionalnih zajednica, za financiranje projekata koji se bave istraživačko-umjetničkim stvaralaštvom u području umjetnosti i za financiranje razvojno-istraživačkih projekata visokih škola strukovnih studija s teritorija AP Vojvodine u 2023. godini.

Među ostalim, rekao je kako je naša akademska zajednica ponovo dokazala da prihvaća izazov koji je specifičan za multinacionalnu Vojvodinu, navodeći da će ove godine biti financirano 17 razvojno-istraživačkih projekata nacionalnih manjina – nacionalnih zajednica u ukupnom iznosu od osam milijuna dinara.

»Točno je da znanost, privreda i politika utječu značajno na naš život, ali umjetnost nam omogućava da naša životna stvarnost bude sadržajna, obogaćena skladom i harmonijom«, istaknuo je tajnik i dodao da će s osam milijuna dinara biti podržano 18 projekata koji se bave istraživačko-umjetničkim stvaralaštvom.

»I u idućim godinama ovi projekti bit će podržani. Možda to neće biti vidljivo u velikim citatnim bazama, ali bit će sagledivo u ljudskom zadovoljstvu, jer je i ta nijansa njihovog postojanja prepoznata«, zaključio je svoje obraćanje Milošević.

Prisutnima se obratio i prof. dr. sc. **Josip Ivanović**, dekan Učiteljskog fakulteta na mađarskom nastavnom jeziku.

»Moj matični fakultet je dokaz brige Srbije, posredno preko Pokrajinskog tajništva za visoko obrazovanje i znanstveno-istraživačku djelatnost, da se manjina osigura. Nije čudo što su odnosi Srbije i Mađarske danas na tako visokoj razini. Zauzmimo se jedni za druge i svima će nam biti bolje«, istaknuo je Ivanović.

Predsjednik Konferencije akademija i visokih škola Srbije prof. dr. sc. **Branko Savić** ukazao je na značaj razvojno-istraživačkih projekata visokih škola strukovnih studija jer, kako je naveo, bez takvih projekata nastavnici u ovim školama ne mogu biti birani u viša zvanja i na taj način škole ostaju bez kadra.

Pokrajinska vlada je ove godine osigurala 26 milijuna dinara za realizaciju 57 projekata u okviru tri javna natječaja.

J. D.

U tijeku podnošenje zahtjeva za poticaje

Ministarstvo poljoprivrede objavilo je 7. travnja Javni poziv za davanja po hektaru za registrirana poljoprivredna gospodarstva. Poljoprivrednici će zahtjeve za ove poticaje, koji iznose 9.000 dinara po hektaru, moći podnijeti do 31. svibnja.

Ministarstvo je najavilo da se za isplatu neće čekati zatvaranje Javnog poziva već će se sredstva isplaćivati odmah po obradi zahtjeva, kako bi poljoprivrednici što prije došli do novca potrebnog za sjetvu.

Poticaji po hektaru su 6.000 dinara, a još 3.000 dinara su poticaji za gorivo.

Kako bi što veći broj poljoprivrednika mogao dobiti ovu vrstu poticaja, ove godine je pomjeren datum presjeka stanja registriranih gospodarstava i produljen sve do kraja trajanja Javnog poziva. Zahtjeve za poticaje poljoprivrednici podnose putem e-Agrara.

H. R.

Izostao susret apostolskog nuncija s predstavnicima hrvatske manjine

Demokratski savez Hrvata u Vojvodini objavio je na svom Tweeter nalogu da je zatečen odlukom da iz protokola posjeta apostolskog nuncija Subotici izostane susret s predstavnicima hrvatske manjine. »S apostolskim nuncijem, koji je Vazmeno trodnevlje proveo u Subotici, susreli su se čelnici lokalne i regionalne vlasti te mađarskog naroda. Ostali smo u DSHV-u zatečeni odlukom da se iz protokola izostave susreti s predstavnikom državne vlasti te s institucijama Hrvata«, objavio je DSHV na Tweeteru.

DSHV navodi da su teme razgovora koje su navedene u medijima u djelokrugu prilika s kojima se suočava i hrvatska zajednica i dio su interesa hrvatske zajednice, a i

laičke strukture drugog po brojnosti katoličkog naroda u Srbiji žele razmjenu mišljenja s predstavnikom Svete stolice, napose kada boravi u gradu u kojem im je sjedište.

Živimo u »paralelnim povijestima«

»**P**remda je činjenica da mi danas, kad govorimo primjerice o odnosima Hrvatske i Srbije, živimo u 'paralelnim povijestima' i paralelnim interpretacijama, ali

objektivno i realno, ne mogu zauvijek postojati dvije povijesti, dvije istine«, rekao je, među ostalim veleposlanik Hrvatske u Srbiji **Hidajet Bišćević** u intervjuu za dnevni list *Danas*.

»Dobro je, čak potrebno, da ljudi putuju, da ljetuju, da pjevaju po dvoranama, da igraju predstave, da trgovina raste. Ali, nemojmo to zamijeniti sa stvarnim sadržajem međudržavnih odnosa – dakle, s rješavanjem otvorenih političkih pitanja, s odgovorima na geopolitičke izazove koji struje nad Srbijom i ovim prostorima, sa stvarnim stanjem međudržavnih odnosa, s političkom retorikom... Moram se držati diplomatskih pravila, ali moram se vratiti i na ono spomenuto suočavanje s istinom iz prošlo-

sti, s utvrđivanjem činjenica, jer je to jedan od ključnih uzroka stagnacije u našim odnosima. Mogući odgovor je dvoznačan: ili da budemo pragmatični ili da čekamo 'suočavanje s istinom'. Nadam se da će posljednji susreti ministara vanjskih poslova otvoriti, konačno, put nekom novom razumijevanju i nekim novim iskoracima. Ne samo zbog rješavanja otvorenih pitanja već da bismo svojim zajedničkim djelovanjem izbjegli strašnu zamku koja lebdi nad ovim prostorima – naime, da postanemo i sudionici i žrtve podizanja novog Zida posred Europe. Ne bi tada više ljudi putovali, ljetovali niti pjevali«, kazao je za *Danas* Bišćević.

J. D.

Objavljivanje rezultata popisa

Podaci o nacionalnoj pripadnosti po općinama i gradovima iz Popisa stanovništva 2022. će biti objavljeni 28. travnja, navodi se na portalu Zavoda za statistiku Republike Srbije. Podaci o vjeroispovijesti, materinjem jeziku i nacionalnoj pripadnosti po starosti će biti objavljeni 16. lipnja.

Financiranje HNV-a iz proračuna jedinica lokalnih samouprava

Od sedam, DVIJE poštuju zakon

Prema Zakonu, Hrvatsko nacionalno vijeće sredstva za financiranje rada, osim iz proračuna Srbije i Pokrajine, treba dobivati i iz sedam lokalnih samouprava: Grada Subotice, Sombora i Srijemske Mitrovice te općina Šid, Indija, Apatin i Bač

Prema Zakonu o nacionalnim vijećima nacionalnih manjina Srbije, sredstva za financiranje njihova rada osiguravaju se iz republičkog proračuna, proračuna Autonomne Pokrajine i proračuna jedinice lokalne samouprave, donacija i ostalih prihoda. Kriterije za raspodjelu sredstava za financiranje djelatnosti nacionalnih vijeća iz proračuna bliže uređuje Vlada, AP Vojvodina i jedinica lokalne samouprave.

Sredstva koja se osiguravaju iz proračuna jedinice lokalne samouprave raspodjeljuju se, sukladno odlukom nadležnog tijela jedinice lokalne samouprave, nacionalnim vijećima koja:

- 1) imaju sjedište na teritoriju jedinice lokalne samouprave
- 2) predstavljaju nacionalne manjine koje u stanovništvu jedinice lokalne samouprave dostižu najmanje 10% od ukupnog stanovništva
- 3) predstavljaju nacionalne manjine čiji je jezik u službenoj uporabi na teritoriju jedinice lokalne samouprave.

Stoga prema Zakonu Hrvatsko nacionalno vijeće sredstva za financiranje rada, osim iz proračuna Srbije i Pokrajine, treba dobivati i iz sedam lokalnih samouprava.

Gledajući navedene kriterije za financiranje, lokalna samouprava u kojoj su ispunjena sva tri je Grad Subotica. Drugi kriterij, da Hrvati u jedinici lokalne samouprave dostižu najmanje 10 % od ukupnog stanovništva, pored Grada Subotice za dodjelu sredstava iz proračuna obvezuje i Općinu Apatin, dok prema trećem, koji kaže kako nacionalne manjine čiji je jezik u službenoj uporabi na teritoriju jedinice lokalne samouprave također trebaju financirati rad HNV-a, u zakonskoj obvezi su općine Šid, Indija, Bač, gradovi Srijemska Mitrovica i Sombor i već navedeni Subotica i Apatin.

U Somboru složeno

Od navedenih sedam jedinica lokalne samouprave samo su dvije u protekloj 2022. dio sredstava iz svojih proračuna izdvojile za financiranje rada HNV-a – Grad Subotica u iznosu od 600.000 dinara i Općina Šid u iznosu od 50.000 dinara. Zašto preostalih pet samouprava ne poštuje Zakon o nacionalnim vijećima nacionalnih manjina Srbije, pitanje je koje smo im uputili, no odgovor smo dobili samo iz Srijemske Mitrovice i Sombora.

Iz Srijemske Mitrovice navode kako su raspoloženi podržavati hrvatsku nacionalnu manjinu i da to i čine s obzirom na to da izdvajaju sredstva iz proračuna za lokalna hrvatska kulturno-umjetnička društva. Na pitanje zašto ne izdvajaju sredstva i za rad HNV-a, načelnik Gradske uprave za kulturu i sport **Vasilj Ševo** kaže kako nisu upoznati s činjenicom da im je to obveza.

Znatno složenije obrazloženje nepoštivanja Zakona dobili smo iz Grada Sombora od člana gradskog vijeća za područje nacionalnih manjina i suradnje s vjerskim zajednicama **Silarda Jankovića**.

Ističe on kako Sombor od 2019. planira sredstva za financiranje rada nacionalnih vijeća, no da ona još uvijek nisu dospjela do krovnih manjinskih tijela zbog neslaganja Savjeta za međunacionalne odnose Grada Sombora s kriterijima podjele.

»Grad Sombor planirao je milijun dinara i ove godine za financiranje rada nacionalnih vijeća nacionalnih manjina. Međutim, razlog zbog kojega se sredstva ne mogu proslijediti jest nepostizanje konsenzusa u davanju pozitivnog mišljenja na Odluku o kriterijima za raspodjelu sredstva iz proračuna Grada Sombora za financiranje rada nacionalnih vijeća nacionalnih manjina, od strane Savjeta za međunacionalne odnose Grada Sombora«, rekao je Janković.

Na spornu Odluku o kriterijima za raspodjelu sredstva iz proračuna Grada za financiranje rada nacionalnih vijeća nacionalnih manjina Savjet za međunacionalne odnose, kao radno tijelo Skupštine Grada Sombora, dalo je pozitivno mišljenje još 2019. Gradsko vijeće je iste godine utvrdilo prijedlog Odluke, no do provedbe nije došlo.

Sredstva dobivena u 2022.

Republika Srbija	12.975.996 RSD	110.434 eura
APV	4.741.600 RSD	40.354 eura
Grad Subotica	600.000 RSD	5.106 eura
Općina Šid	50.000 RSD	423 eura
ukupno	18.367.596 RSD	156.318 eura

izvor: Hrvatsko nacionalno vijeće

lo do danas zbog nedavanja pozitivnog mišljenja novog saziva Savjeta za međunacionalne odnose Grada Sombora 2021. godine, a kako Janković navodi – konsenzus nije postignut, jer je jedan od predstavnika hrvatske nacionalne manjine Savjeta ostao suzdržan.

»Konsenzus nije postignut, jer je jedan od predstavnika hrvatske nacionalne manjine u Savjetu za međunacionalne odnose ostao suzdržan, dok je drugi predstavnik glasao za predloženu Odluku, te iz tih razloga do danas ova Odluka nije mogla biti usvojena od strane Skupštine grada Sombora, što je preduvjet za financiranje savjeta«, navodi Janković.

Kako doznajemo, jedan od članova Savjeta za međunacionalne odnose Grada Sombora pripadnika hrvatske nacionalne manjine pri glasovanju je ostao suzdržan zbog uvođenja dodatnog kriterija za raspodjelu sredstava, koji nije naveden u Zakonu, a čime se omogućuje da ova proračunska sredstva dobiju i manjine koje prema Zakonu nemaju pravo na to.

Nepoznavanje Zakona

Među dvije lokalne samouprave koje poštuju Zakon o nacionalnim vijećima nacionalnih manjina u Srbiji je Općina Šid, s obzirom na to da je na teritoriju općine hrvatski jezik u službenoj uporabi u naseljima Batrovci, Sot i Ljuba.

Kako navode, nakon što se HNV obratio Općini zahtjevom za dodjelu sredstava pozitivno mišljenje dao je Savjet za međunacionalne odnose Općine, a visinu od 50.000 dinara odredilo je Općinsko vijeće.

»Sukladno članku 5. Pravilnika o načinu i kriterijima za raspodjelu sredstava iz proračuna za financiranje rada nacionalnih vijeća nacionalnih manjina, Rješenje o raspodjeli i visini dodijeljenih sredstava nacionalnim savjetima donosi Općinsko vijeće na temelju podnesenog zahtjeva istih, uz prethodno pribavljanje mišljenja Savjeta za međunacionalne odnose Općine Šid«, navode iz Šida.

Početkom ožujka Hrvatsko nacionalno vijeće također je poslalo upit u navedenih pet lokalnih samouprava koje su zakonom dužne, ali ne izdvajaju sredstva iz svojega proračuna za ovu krovnu instituciju Hrvata u Srbiji. Odgovor su dobili samo iz Grada Srijemska Mitrovica i Općine Indija.

U dopisu iz Srijemske Mitrovice navedeno je kako Gradska uprava za kulturu i sport Odlukom o proračunu za 2023. nije predvidjela sredstva za financiranje nacionalnih savjeta nacionalnih manjina. Istaknuli su i kako imaju isplanirana sredstva za udruženja građana koja njeguju identitet nacionalnih manjina te da će sredstva dobiti i Hrvatski kulturni centar *Srijem*.

Podsjetimo, HNV je dopis Gradu Srijemska Mitrovica sa zahtjevom za financiranje rada poslalo sukladno činjenici da je na teritoriju ovoga Grada hrvatski jezik u službenoj uporabi u naselju Stara Bingula čime se ispunjavaju zakonski uvjeti za raspodjelu sredstava proračuna Grada i HNV-u.

S istim zahtjevom poslan je upit i Općini Indija s obzirom na to da je na teritoriju Općine hrvatski u službenoj uporabi u naselju Stari Slankamen. U odgovoru je naznačeno kako općina ne prihvaća zahtjev, jer hrvatska manjina ne ispunjava zakonske kriterije za dodjelu sredstava.

Iz HNV-a kažu kako će na odgovore reagirati, s obzirom na to da su iznesene tvrdnje neistinite.

J. D. B.

Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije raspisuje Javni poziv za dostavu prijedloga projekata za Program prekogranične suradnje između Republike Hrvatske i Republike Srbije.

Program pridonosi osnaživanju pograničnog područja Republike Hrvatske i Republike Srbije, njihovom gospodarskom i svekolikom razvoju, osigurava pretpostavke za jačanje konkurentnosti i ostvarenje prekograničnih razvojnih potencijala te potiče aktivaciju svih dionika na zajedničkom radu za dobrobit hrvatskog naroda u Republici Srbiji. Doprinosi stvaranju preduvjeta za sprječavanje iseljavanja stanovništva, smanjenju negativnog demografskog trenda i održivom razvoju u pograničnom području te podiže kvalitetu života i integraciju cjelokupnog stanovništva koje živi na tom prostoru.

Program je namijenjen:

* jedinicama lokalne i regionalne (područne) samouprave (JLRS) i/ili javnim ustanovama i javnim poduzećima čiji su JLRS osnivači u Republici Hrvatskoj na području Brodsko-posavske, Vukovarsko-srijemske, Požeško-slavonske i Osječko-baranjske županije.

* pravnim osobama neprofitne naravi registriranim na programskom području Republike Hrvatske koje služe za zadovoljenje socijalnih, zdravstvenih, obrazovnih i kulturnih potreba.

* jedinicama lokalne i regionalne (područne) samouprave (JLRS) i/ili javnim ustanovama i javnim poduzećima čiji su JLRS osnivači u Republici Srbiji na području autonomne pokrajine Vojvodine i grada Beograda.

* pravnim osobama neprofitne naravi registriranim u Republici Srbiji na području Autonomne Pokrajine Vojvodine i Grada Beograda čija temeljna svrha nije stjecanje dobiti i koje su se opredijelile za obavljanje djelatnosti i aktivnosti koje su predmet financiranja i kojima promiču uvjerenja i ciljeve koji nisu u suprotnosti s Ustavom i zakonima Republike Hrvatske ili pravnim poretom matične države, a upisane su u Registar ili drugu odgovarajuću Evidenciju organizacija matične države.

Javni poziv za dostavu projektnih prijedloga za Program prekogranične suradnje između Republike Hrvatske i Republike Srbije otvoren je od 5. travnja 2023. do 5. svibnja 2023. (do 16:00 sati) godine te se u tom razdoblju mogu podnositi prijave za financiranje sa svim potrebnim dokumentima.

Novi Program prekogranične suradnje Hrvatska – Srbija

Prilika za započete i nove projekte

Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije Republike Hrvatske objavilo je natječaj za Program prekogranične suradnje Hrvatska – Srbija

Program prekogranične suradnje Hrvatska – Srbija financira se iz proračuna Hrvatske, a napravljen je po uzoru na Program prekogranične suradnje Hrvatska – Bosna i Hercegovina, kako bi se pružila dodatna pomoć Hrvatima u Srbiji.

Žigmanov: Nastavak dobre prakse

Hrvati u Srbiji u program prekogranične suradnje prvi puta uključeni su prošle godine, a ovakav način financiranja bit će nastavljen i ove godine.

»To je vjerojatno iz razloga što se najprije program pokazao kao potreban, zatim se pokazao kao koristan kada je riječ o infrastrukturi i razvojnim procesima Hrvata u Vojvodini, a s treće strane institucije i organizacije hrvatske zajednice očitovale su sposobnost da pronađu partnerske organizacije iz Hrvatske i da uspješno realiziraju projektne aktivnosti, to jest da su sposobne apsorbirati ne mala sredstva na raspolaganju. Važnu ulogu u uspješnoj realizaciji imali su i djelatnici i dužnosnici u Ministarstvu na čelu sa **Stellom Arneri**, ravnateljicom Uprave za teritorijalnu suradnju. Nastavak programa i uvećana sredstva za više od 25 posto za ovu godinu najbolja su potvrda za ono što sam rekao«, kaže predsjednik DSHV-a **Tomislav Žigmanov**.

DSHV je i politički vodio priču oko osiguravanja dodatnih sredstava za Hrvate u Srbiji kako bi se, osim standardnih proračunskih linija podrške, preko Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske našli dodatni prostori za podrške, upravo imajući u vidu razvijenu i bogatiju podršku koju uživaju Hrvati iz Bosne i Hercegovine.

»Naša je zagovaračka platforma najprije naišla na pozitivni prijam kod potpredsjednika Hrvatske demokratske zajednice i Osječko-baranjskog župana **Ivana Anušića**, a kasnije i kod resorne ministrice **Nataše Tramišak**, što je na koncu ovjereno i odlukom hrvatske Vlade na čelu s **Andrejom Plenkovićem**«, kaže Žigmanov.

Podsjetimo, prošlogodišnjim programom prekogranične suradnje bilo je obuhvaćeno 20 projekata, od Beograda do Subotice.

»Vodilo se računa o dobroj teritorijalnoj pokrivenosti, to jest odsustvu favoriziranja bilo koje regije, što je temeljno načelo ključnih hrvatskih institucija u Vojvodini.

Drugo, osim hrvatskih profesionalnih institucija i kulturnih udruga, sredstva su dobivale i vjerske ustanove Katoličke crkve, što samo govori da je podrška obuhvatila sve aspekte društvenog života Hrvata u Vojvodini. I treće, kada je riječ o sadržajima, aktivnosti i ciljevima koji su postizani, projekti su bili posve različiti. Nijedan projekt ne bih posebno izdvajao, a cjelina ostvarenog je izuzetno pozitivna, za što pohvala ide svim sudionicima ovoga programa«, kaže Žigmanov.

Vezmar: Udruge imaju kapacitete za ovakve projekte

Ove godine za Program prekogranične suradnje Hrvatska – Srbija bit će izdvojeno 530.000 eura, što je za 100.000 više u odnosu na prošlogodišnji natječaj.

»Prošle godine uspješno su realizirana sva raspoloživa sredstva, što je pokazatelj da naše udruge imaju kapacitete da nađu partnere i uspješno provedu projekte. Dobro je što su sredstva ove godine povećana, jer će projekti čija je realizacija započela moći biti i završeni, a neki novi projekti, nova partnerska suradnja bit će omogućena kroz ovaj natječaj«, kaže koordinator projekata Programa prekogranične suradnje **Srđan Vezmar**.

Osim posebnog Programa prekogranične suradnje Hrvatska – Srbija, uskoro će biti raspisan i prvi natječaj za projekte prekogranične suradnje koji se financiraju iz fondova Europske unije.

»Projekti koji se financiraju iz proračuna EU mnogo su zahtjevniji. Smatram da bi neki pravac djelovanja trebao biti osmišljavanje jednog ili dva strateški važna projekta unutar hrvatske zajednice«, kaže Vezmar i dodaje da u projektima koji se financiraju iz fondova EU izostaje uključivanje hrvatske manjinske zajednice.

»Lokalne samouprave nisu dovoljno senzibilizirane za konkretne probleme hrvatske manjinske zajednice u Vojvodini. Možda ima pozitivnih pomaka, ali kada pogledate prethodne godine, nisam siguran da je tu bilo projekta od koristi za hrvatsku zajednicu u Vojvodini. Ne bi trebalo biti tako, jer su prekogranični projekti i osmišljeni tako da povezuju dvije prekogranične regije. Nisam optimist da će se lokalne samouprave otvoriti prema hrvatskoj zajednici već bi nositelji projekata trebali biti HNV, ZKVH, eventualno Subotička biskupija«, kaže Vezmar.

Z. V.

BUVLJAK – škola multikulturalizma!

Većina sudionika složila s time da je Subotica – iako izrazito višejezičan, višenacionalan i višekonfesionalan grad – bremenita problemima vezanim uz pojam interkulturalnosti, od nacionalne getoizacije, preko isključenosti određenih grupa iz kategorije ravnopravnih građana do nedostatka prostora u kojemu bi se susretali mladi ili ljudi različitih generacija i i sfera interesiranja

Interkulturalnost u svom osnovnom značenju – koja podrazumijeva razmjenu i ravnopravnu komunikaciju između kulturnih skupina koje se razlikuju po jeziku, vjeri ili pak naciji – ne postoji u Subotici i za to postoji više razloga, stav je većine sudionika okruglog stola »Subotica u mimoilaženju: multikulturalne politike i interkulturalne perspektive«, koji je u organizaciji Centra građanskih vrijednosti održan prošlog četvrtka, 30. ožujka, u Židovskoj općini.

Ozračje devedesetih – podjele i nerazumijevanje

Po riječima donedavnog ravnatelja Gradske knjižnice **Dragana Rokvića** temeljni razlog za to je činjenica da se i nakon tri desetljeća mi nismo makli od devedesetih godina prošlog stoljeća:

»Većina ljudi iz devedesetih i dalje su akteri na javnoj sceni. Njihov vokabular i način izražavanja nije nimalo promijenjen, a mi, poput nekada na Agori ili Forumu za etničke odnose, već godinama izvrćemo iste teme: getoizaciju i zatvaranje u nacionalne okvire«.

S tim u vezi, on je rekao kako su i danas u javnom diskursu, baš kao i devedesetih, prisutni dominacija nacionalizma, pritisak na novinare, kriminalizacija društva, svakodnevno nasilje, uključujući i ono sa skupštinske govornice, »zagađenost javne sfere«... Stoga je i njegova poruka lokalnoj vlasti bila kratka i jasna: »Želim vam svako dobro«.

Podsjećajući kako je nekoć nemali broj Subotičana govorio dva-tri jezika, tajnik Židovske općine **Róbert Kovács** istaknuo je da je jedan od ključnih problema interkulturalnosti međusobno nerazumijevanje, te dodao i što bi bio ključ rješenja:

»Barijere među nama mogu se srušiti jedino ukoliko razumijemo jedni druge. Trebamo govoriti jezik onoga Drugoga jer onda ne živimo jedni pokraj drugih nego živimo skup«.

Po riječima etnologinje i antropologinje **Viktorije Šimon Vuletić** Subotica više nema, poput nekoć *Kluba umjetnika*, mjesta na kojima će se susretati ljudi različitih generacija,

mjesta koja će nuditi urbane sadržaje ljudima različitih sfera zanimanja. Kako je navela, mi još nismo našli modele da od mladih ljudi »napravimo Subotičane«, jer svakoj političkoj stranci najviše odgovara da ljude podijeli.

»Najveći multikulturalizam danas je vidljiv na Buvljaku, gdje su ljudi prisiljeni raditi zajedno, a najmanje multikulturalizma ima u Gradskoj kući«, rekla je Viktorija Šimon Vuletić.

S druge strane, bivša urednica *Hrvatske riječi*, sociološkinja **Jasminka Dulić** istaknula je kako pojmovi multikulturalizma i interkulturalizma danas sve više postaju fraza, a da pri tomu nitko ne zna što oni znače. Ona je istaknula kako bi gradske vlasti trebale uvažiti činjenicu da je Subotica multietnička, multijezična i multivjerska sredina, kao i njezinu povijest suživota:

»U Subotici ima nekoliko nacionalnih vijeća koji bi po zakonu trebali voditi brigu ili sudjelovati u odlučivanju o kulturi, informiranju, obrazovanju i službenoj uporabi jezika. Ali, kada je riječ o interkulturalnim politikama, ne vidim način na koji će grad u budućnosti ostvarivati ova prava«.

Povjesničarka umjetnosti i bivša ravnateljica Suvremene galerije Subotica **Nela Tonković** istaknula je kako su, kada je riječ o interkulturalnosti i multikulturalnosti, svjesno isključene grupe »na koje nismo naviknuti«:

»Nitko nije spomenuo da Subotica ima mjesto gdje možemo sresti ljude s autizmom; za mene je interkulturalnost nešto što se ne tiče samo etničke pripadnosti i to je bolna točka našega grada. Isto se odnosi i na grupe koje su drugačije od onoga što je većinska ili dominantna kultura, grupe kao što je migrantska populacija«.

Ističući kako su sve nacionalne manjine gotovo u istoj situaciji, predsjednik Edukativnog centra Roma **Stevan Nikolić** rekao je kako se stupanj razvijenosti zajednice mjeri time koliko je ona u mogućnosti proslijediti poruku o vlastitim potrebama. On je također naveo kako inkluzija podrazumijeva promjene navika svih nas:

»Ukoliko je zajednica aktivna i ukoliko komunicira, ona može doći do zajedničkog rješenja i promjena. Ali, mi ima-

mo i drugačiju situaciju: romska zajednica ima jako lošu prošlost iako je u međuvremenu dobila mogućnost da bude vidljiva u zajednici. Romi u Subotici su različite nacionalne i teritorijalne pripadnosti i mi danas imamo situaciju da smo uočili kako 124 osobe nema osobnu dokumentaciju. A živimo u XXI. stoljeću!»

Po riječima **Zsófiye Hulló**, koja je govorila u ime mladih, jedan od većih problema ove populacije je međusobno nerazumijevanje, jer ne pokazuju zanimanje za učenje jezika Drugoga u svojoj sredini. Osim toga, ona je navela kako mladi u Subotici danas nemaju niti prostor gdje bi se okupljali:

»Bojim se da prostor neće ni biti potreban, jer su mnogi iz moje generacije već otišli odavde. Mi više nemamo vremena i, iako se često govori o problemima, ništa se ne radi da se to promijeni«.

Navodeći da Subotica, osim lokalne samouprave, ima dovoljno nevladinih organizacija, te formalnih i neformalnih grupa, **Stanka Parać** iz Agencije za lokalnu demokraciju rekla je kako građanin danas mora biti informiran i poznavati normativni okvir kog se pridržavaju svi donositelji odluka:

»Neiskorišteni potencijal je Savjet za međunarodne odnose kao formalno tijelo koje bi trebalo biti u funkciji otvaranja prostora za javnu debatu i za ravnopravno sudjelovanje svih građana i na tome ubuduće treba inzistirati«.

Ksenofobi ili »šampioni tolerancije«?

Sociolog **Branislav Filipović** rekao je kako je interkulturalnost prije svega »pitanje duha«, ali i »vrhunska kategorija slobode«. S druge strane, kako je naveo, mi već godinama imamo »konstitutivno nasilje etnosa kao kategorije organizacije života«. Filipović se posebno osvrnuo na jedan aktualni problem koji je prisutan nekoliko godina:

»Ukoliko zaista postoji kultura tolerancije u Subotici, zanima me kako javnim govorom cirkulira nova kulturna figura imigranata koji je 'prijetnja po Suboticu', po 'bijelo

kršćanstvo'. Svi znamo da su određeni svećenici u ovom gradu prije nekoliko godina izjavili kako imigranti nisu poželjni, kako im treba pokazati put nazad. Jesmo li mi zaista tolerantno društvo?«

Najoptimističniji od svih sudionika svakako je bio predsjednik Njemačkog narodnog saveza, povjesničar **Rudolf Weiss**. Ističući kako je Subotica »šampion tolerancije«, on je rekao kako je u ovaj grad došao jer su ga »općinili stanovnici i duh ovoga grada«, te da upravo (samo) u ovom gradu pripadnici deset nacionalnih manjina mogu praviti časopis (*Mozaik*) na sedam jezika.

»U međuvremenu je napravljen pomak. Danas imamo ministra koji potječe iz ovdašnje hrvatske zajednice, i tko bi to devedesetih uopće mogao i zamisliti. Ipak, slažem se s time da mladima nedostaje prostor gdje će se okupljati, gdje će slušati rock ili drugu glazbu i gdje će priređivati sadržaje kakve sami žele«, rekao je Weiss.

Konačno, gošća iz Centra za interkulturalnu komunikaciju, Novosađanka **Aleksandra Đurić-Bosnić** rekla je kako Suboticu u odnosu na ranije godine danas vidi kao »grad razmimoilaženja«:

»Čini mi se da je Subotica u posljednjih desetak godina postala sasvim drugačija, ali to nije slučaj samo s njom. Bojim se da je to opća slika svih gradova u Vojvodini kao što se bojim da je za ovo vrijeme propuštena šansa za interkulturalnost, za reformu obrazovnog i transformaciju sustava kulture«, rekla je Đurić-Bosnić, dodajući kako se kod nas najviše pažnje poklanja »zaštiti većinske kulture«, a kada je riječ o različitim etničkim ili vjerskim zajednicama one se svjesno dovode u ponižavajući položaj tako što im se daju »komadići nekakvog utjecaja« koji ne vode do »suštinskih promjena u društvu«.

Okrugli stol održan je u okviru projekta »Ja u tuđim cipelama« koji portal *Magločistač* organizira u partnerstvu s Hrvatskim kulturno-prosvjetnim društvom *Matija Gubec* iz Tavankute u sklopu programa Beogradske otvorene škole »Mladi i mediji za demokratski razvoj«, a uz potporu Kraljevine Švedske.

Z. R.

Jasminka Grunčić, poslovna konzultantica

Ključ je u prihvatanju odgovornosti

Jako puno smo radili na podizanju svijesti o tome da su ovakve edukacije potrebne, ne samo koje ja radim već uopće i da, ukoliko se ljudi žele razvijati, moraju učiti. I da i ako netko ima 20-30 godina u poduzetništvu inercija i intuicija mogu biti jako dobre, ali poslije određenog vremena mogu odvesti firmu u propast – »intuicija je najskuplja strategija«

Intervju vodila: Jasminka Dulić

»U suvremenom društvu iskrivljena je slika ličnosti uspješnog poduzetnika. Predstavljaju ga kao nedodirljivu i strogu osobu bez emocija, hladnokrvnog biznismena, nekoga tko nikada ne griješi, interesira ga samo profit i koji 'bičuje svoje podanike' da što više rade za njega za što manje novca«, napisala je na svome sajtu **Jasminka Grunčić**, poslovna konzultantica iz Subotice. Međutim, smatra ona, u suštini je pravo poduzetništvo jednako slobodi – »to je stil života koji formiramo sami«.

Ključ ili metoda koja omogućuje poduzetnicima da osjete sigurnost, a da u isto vrijeme zadrže slobodu je, smatra Jasminka Grunčić, »prihvatanje odgovornosti« za poslovne odluke, aktivnosti, ciljeve i strategiju i za svaki korak koji poduzetnik čini. S njom smo razgovarali o tome kako vidi poduzetništvo i poduzetnike danas i mijenja li se svijest o tome kako uspjeti u vlastitom biznisu.

► **Odrasli ste u poduzetničkoj obitelji. Na koji način je to usmjerilo Vas osobno u biranju posla kojim ćete se baviti i pridonijelo tome da postanete poduzetnica?**

Poduzetnički život je dosta osebujan, ima dosta slobode. I puno ljudi se baš zbog te slobode odluče za poduzetništvo, a ja sam praktično u tome odrasla. To sam vidjela. Međutim, moje roditelje, koji su četrdeset godina bili poduzetnici, zahvatila je velika inflacija i baš se sjećam tog razdoblja kada su se svaki sat mijenjale cijene i kako je to bilo stresno. I onda sam rekla kako ja nikada neću biti poduzetnica, da ja to ne želim. Međutim, kada se usadi to u vas, mislim da će kad-tad isplivati jer ste prosto kodirani tako od početka. A moja sestra i ja jako puno smo pomagali roditeljima u poslu oko radnika, oko

papirologije, oko telefoniranja, dosta rano smo mi ušli u taj dio. Tata je bio vodoinstalater, a mama pomoćnica u poslu; u početku je radio samostalno, a kasnije je samo ugovarao poslove i u nekom momentu je imao petnaest radnika, kada je iskoračio iz onog manjeg poduzeća u veće. Mi smo sve to propratile, međutim ja sam bila okrenuta k medicini i moja želja je bila da studiram genetiku. Zbog toga sam i upisala u Varaždinu srednju školu kako bih poslije u Zagrebu studirala. Međutim, rat je to prekinuo, vratila sam se kući i mislila kako će se rat brzo završiti i ja idem nazad, i to je to. Međutim, to nije tako ispalo i ja sam se zatekla u Subotici, odustala od svega i od genetike, udala se i kasnije upisala Ekonomski fakultet u Subotici. Ali sad mi se čini, kad unazad to pogledam, praktično sada radim genetiku poduzeća, jer ulazim u suštinu svega toga. Vjerujem u to da za svaku posljedicu postoji uzrok, a uzrok je negdje sakriven unutra zbog čega netko tako reagira ili posluje. I sada da vi promijenite posljedicu potrebno je da se bavite uzrokom, a da se bavite uzrokom morate ući u osnove cijelog biznisa počevši od ljudi, njihovih razmišljanja, stavova i navika, jer praktično to čini jedan biznis. Tako da to je već genetika.

► **Zašto ste promijenili mišljenje i odlučili postati poduzetnica?**

U Subotici sam završila Ekonomski fakultet, smjer marketing, jer je to jedino što me privlačilo. Upisala sam iz prinude studij ekonomije, jer je bio tu u Subotici, a na kraju sam to zavoljela. Tad sam se zaposlila u osiguranju, jer mi je to bilo jedino radno mjesto na kojem sam mogla spojiti obitelj i posao. I smatrala sam da tu moram ostati i samu sebe izgraditi kako bih mogla i doma kao majka i supruga i sve ostalo postići. Tu sam se prvi put susrela

s poslovnom psihologijom. Imala sam i svog mentora u Beogradu, moju trenericu koja mi je bila na neki način primjer kako se to može raditi, i praktično od 2008. se bavim edukacijama.

► **O kakvoj edukaciji se radi?**

Završila sam edukaciju na NLP institutu u Beogradu, neurolingvističko programiranje, i sada sam trenutno njihov trener. To je jedno dugo školovanje i jako sam ponosna na to, jer mi jako puno pomaže u radu s poduzetnicima. To su različite tehnike gdje ljudi mnogo brže postižu rezultate, jer sve što je nepotrebno znaju skloniti, praktično usmjerava i fokusira um na cilj, na uspjeh. Od prošle godine sam i profesionalni »coach«, nakon godinu dana prakse imam licencu od službeno priznatih institucija. Trenutno sam licencirana za Srbiju, a sada radim za međunarodnu licencu. Imam i međunarodni certifikat za učenje odraslih iz Austrije, prva sam generacija koja je to prošla u Srbiji, a stručnjaci iz Hrvatske su nas obučavali i uveli to ovdje kod nas. »Train the trainer« se zvao program i u osam država je priznata ova diploma.

► **Danas su popularni »coacheri«. Što oni u stvari rade?**

Coach nije psiholog već je praktično netko tko je usmjeren na budućnost i kada razgovara s drugom osobom, uz puno pitanja tako usmjerava razgovor da druga osoba pronađe ono što je najbolje rješenje. Praktično, tu osobu vodim iz točke A do točke B, ali pri tome nisam emotivno vezana za njegovu situaciju, promatram je sa strane i ne uplićem se u emotivne momente, je li zbog ljutnje ili eu-

forije ili nečeg drugog, već je vodim kroz jedan određen proces sa strane s pitanjima i usmjeravanjima. Tako da »coaching« čak nije ni savjetnik već netko tko izvlači iz vas najbolje što se može izvući.

► **Zašto ste se odlučili ostaviti siguran posao u osiguranju i krenuti u neizvjestan samostalni biznis?**

Već sam edukacije radila u osiguranju kao dopunski posao za što nisam bila plaćena, osim ljubavi za taj posao. I vidjela sam kako, kad moju grupu obučavam, treniram i prenosim znanje, imaju mnogo bolje rezultate. I bez ustručavanja mogu reći da smo stvarno bili među najboljima u Srbiji. I sigurna sam da je jednim dijelom to rezultat i edukacije, odnosno toga da su se razvijali i mentalno i na svaki način. Poslije deset godina, kada sam već postala voditeljica grupe, rekla sam u poduzeću da sam sagorjela u prodaji i tražila sam premještaj, jer to više ne mogu raditi. Dajte da budem produktivnija, dajte mi drugo radno mjesto za što ste me školovali, i onda su oni rekli pa ne, nemamo zamjenu za tebe. I onda sam rekla da ću otići. I tad mi se vratio poduzetnički duh iz doba djetinjstva i sestra i ja zajedno smo osnovale poduzeće. U međuvremenu sam se upoznala sa svojim suprugom, koji se bavio strateškim planiranjem i bio je filmski producent. Krenuli smo raditi svoju liniju i po pitanju edukacija, izrade većih strategija, ali sam ga na žalost izgubila prošle godine: umro je iznenada u kolovozu od posljedica post covida. Sedam godina pokraj njega sam učila kako razvijati strategije pozicioniranja i marketinga. Firma je osnovana 2014. kada sam otišla iz osiguranja, a

nakon šest godina rada s mojom sestrom razdvojili smo naša poduzeća i tada sam s pokojnim suprugom osnovala poduzeće koje se bavi čisto konzultantskim radom već četiri godine.

► **Koliko poslovni ljudi kod nas prihvaćaju da su im potrebne konzultacije, edukacije, pomoć u vođenju njihovog biznisa?**

Na to prvo razdoblje rada, same početke sad već malo i s dozom humora gledam jer nisam mislila da će to ići toliko teško. Odrasla sam na edukacijama i polazila sam od sebe. I onda kad sam izašla na tržište, suočila sam se s pitanjem kome ću ja ovo ispričati kad ljudi ne razumiju o čemu ja to pričam. Imala sam ogromnu bazu poduzeća i prve dvije godine sam se bavila time da pokažem što radim i ponudim besplatne sate da ljudi vide

kako to izgleda. I rekli su dobro, sve je to super ali hajde da mi pričamo o osiguranju. Onda sam rekla kako to više ne radim i da me zaborave iz osiguranja. Moj pokojni suprug puno je radio na tome da se stvori svijest o postojanju ovakve ponude i tako je krenula emisija na TV Subotica, koja traje već sedam godina. Jako puno smo radili na podizanju svijesti o tome da su ovakve edukacije potrebne, ne samo koje ja radim već uopće i da, ukoliko se ljudi žele razvijati, moraju učiti. I da, i ako netko ima 20-30 godina u poduzetništvu inercija i intuicija mogu biti jako dobre, ali poslije određenog vremena mogu odvesti firmu u propast. Čula sam nedavno jednu rečenicu koja mi se mnogo svidjela, a to je da je »intuicija najskuplja strategija«. Jer, vi tako možete raditi dok ste na početku, ali kad odgovarate za veliki broj radnika, za veliki broj klijenata vi više ne smijete intuitivno, samo iz srca donijeti odluku već tu mora postojati određena i analiza i promišljenost i strategija i taktika, a da biste to mogli uraditi potrebne su vam određene vještine i alati. A to jednostavno ne možete drugačije nego da učite. U početku sam vidjela kako me gledaju čudno, kao vanzemaljca, međutim tjerala sam svoje i bila sam svjesna da moram napraviti potražnju za ovim što radim. Da sam radila u Beogradu ili Novom Sadu ili Budimpešti s time ne bih imala problema. Imala bih i mnogo veći broj klijenata u početku. To nisam mogla prihvatiti i rekla sam neću ja ići u Beograd, Beograd će doći kod mene. To mi se i ostvarilo. Prvi put 2018. kada je iz Pešte došao jedna predavač na prvi marketing forum za poduzetnike, zatim i na sljedeći. Kasnije je to prekinuto zbog korone i onda smo prešli na online rad. Bila sam jako veliki protivnik online rada i imala sam veliki otpor, a sad kad bih mogla kazati

u jednoj rečenici što je poduzetništvo – to je jedno putovanje nužnog razvoja, jer morate se mijenjati, a ako se ne mijenjate izbacite vas tržište.

► **Kako se izmijenio Vaš biznis prelaskom na online predavanja?**

Moja nefleksibilnost da »ne online, samo osobno«, jer sam se u tome osjećala komforno, korona je prekinula i krenula sam prvi put s live – uživo predavanjima od sedam sati navečer kada se nije moglo izlaziti iz kuće. Tako je nastala serija predavanja koja se nalazi na youtubeu i to me je navelo da razmišljam o tome kako ne biti ovisan u svom poslu, koje su rezervne varijante, što može biti još jedan oslonac i tako je nastao master mind program, što je individualni rad jer još uvijek postoji vjerovanje da ako si poduzetnik i ideš kod konzultanta onda s tobom nešto nije u redu. Da ti nisi dobar poduzetnik. Ali sva sreća,

zahvaljujući internetu, to se mijenja i samo se prikačila na val edukacija koje su online dostupne i promoviraju se i polako se mijenja svijest. U koroni su ljudi bili prinuđeni pristupiti internetu i počeli su pratiti i vidjeli su da to nije ništa strašno i to sad polako postaje pomalo moderno, a u suštini je korisno.

► Tko su Vaši klijenti?

Usmjerila sam se na mikro, mala i srednja poduzeća jer njihove probleme razumijem, jer imaju svoj tijek donošenja odluka koji je drugačiji od donošenja odluka u velikim kompanijama gdje se vlasnik već izvlači iz operative. Više se razumijem u usluge jer sam i sama došla iz usluga, a u proizvodnji ono što mogu pomoći je dio usluga koji mogu razviti uz vlastitu proizvodnju i kako organizacijski i strategijski postaviti svoje ciljeve, misiju, podciljeve, kako svoje resurse integrirati. Meni je jaka strana razvoj odnosa s klijentima, to mi je uža specijalnost na koji način održati kontakte s klijentima i na koji način povećati prodaju. Ali, da biste dotle došli, vama poduzeće mora biti jako dobro organizirano da imate ljude svjesne kako rade delegiranje, davanje zadataka, sastanke i da sve što koriste bude u redu. Jer ne možete očekivati rezultate ako ove stvari nisu u redu. Jedna linija je online master mind program gdje je 70% klijenata iz Subotice i okolice, a 30% iz centralne Srbije, i čak i iz Hrvatske.

► Jesu li u javnom sektoru zainteresirani za ovakve edukacije i programe?

Bilo je, bilo ih je i na marketing forumu i dobila sam komentar da ovo jako, jako nedostaje javnom sektoru. Ali tamo je drugačiji način donošenja odluka, no ako bi napravili svoj proračun i posvetili vrijeme tome mislim da bi im puno, puno koristilo.

► Kažete kako se svijest promijenila i da ljudi polako shvaćaju da su im ovakve edukacije i programi potrebni. U kojoj mjeri je to danas prihvaćeno kao normalno i potrebno za rad firmi i ustanova?

Mogu reći da, ako ja kao vlasnica biznisa ne odredim kakve klijente želim imati i za to ne odredim svoja pravila igre, onda neću ni dobiti takve klijente. Sama sebi sam stavila kao cilj da želim imati klijente koji su otvoreni za učenje, koji znaju da se treba ulagati u razvoj, koji su svjesni da je edukacija neophodna da bi se radilo i koji su spremni uložiti svoje vrijeme za to.

► Kako sad gledate na stanje poduzetništva u Srbiji?

Tko god se prihvati postati sam svoj gazda ulazi u jedan vrlo stresan posao, zato što odgovarate prvenstveno za sebe, pa za zaposlene, a i za vaše klijente kojima isporučujete proizvod ili uslugu. Nije lako sve staviti u balans da bi funkcioniralo. To je negativna strana poduzetništva, s tim da, ako imate znanje, ako učite stalno radite na tome, na svom osobnom razvoju i mentalnoj snazi, onda poduzeće postaje izvor radosti a ne stresa. I da prihvatite da su ti problemi sasvim normalni i da se oni pojavljuju kako u našoj zemlji tako i u svim okolnim zemljama i drugdje, naprosto zato što je to velika odgovornost sama po sebi i donošenje odluka je teško jer one mogu biti i dobre i loše, a mi to unaprijed ne znamo. Uzela sam za svoju misiju

dati znanje onima koji to žele i da zajedno izradimo model poslovanja, jer nisam ja pametnija od njih i to je njihov biznis. Ali ja imam alate i vještine kojima im mogu pomoći da skockaju svoju strategiju i da imaju predvidljiv sustav koji mogu kontrolirati. A čim ti imaš sustav koji možeš nadgledati i imaš kontrolne točke, onda ti se nivo stresa smanjuje i ti više nisi ovisan od stresa nego češ uživati u tome što radiš. I mogu dati doprinos u tome znanjem, vještinama, podrškom, metodama, iskustvom, »coachingom«, grupnim edukacijama gdje radimo na svjesnosti i kako bismo napravili svoj sustav i tako smanjili svoj stres. Ne mogu reći da je sada lako ili teško biti poduzetnik, vjerujem da svako doba nosi svoje teškoće. Moj je otac postao poduzetnik 1970-ih, prije no što sam se ja rodila, i tad su mu rekli da on nije normalan, da ima toliko tvornica u kojima se radi od šest do dva, i tko je lud raditi 12 sati, a da nije doma zato što razvija svoj biznis. A poslije je došla inflacija, ali i tada su ljudi otvarali poduzeća. I najviše se poduzeća otvorilo u kriznim vremenima, a tko bi to rekao! I opstali su i danas slave svoje jubileje. Nikada nije bilo lako, svako razdoblje nosi svoje poteškoće. Sad je toliko lakše da vam marketing može biti mnogo pametniji u odnosu na raniji period, jer svojim znanjem i ulaganjem u svezi marketinga, ako pametno radite, pogotovo digitalni marketing, može vam biti i besplatno.

► Na kojem polju privrede je sada najveći razvoj?

Vjerujem u to da je jedno društvo mnogo bogatije ako ima proizvodnju i ona je jako važna, ali vidim da kod nas još uvijek prevladavaju usluge, u kojima sam i ja. Činjenica je da mnogo više pažnje i priznanja treba dati proizvodnji koja je baza svega.

► Kako vidite svoj biznis u budućnosti?

Imam jako velike planove. Rekla sam da ću nositi tu liniju koju smo s pokojnim suprugom željeli razvijati i onu svijest i misiju kojom smo zacrtali sebe. Sigurno ću raditi dalje na online treninzima i to će biti prva stepenica da bude lako dostupna i po cijeni za one koji žele razvijati svoj biznis. To će biti osnove sigurnosti biznisa, da srede papirologiju, organizaciju, radna mjesta, samo shvaćanje biznisa kao sustava, a onda na tome da se gradi sljedeći nivo – razvoj odnosa s kupcima i sljedeći nivo čitava strategija i filozofija jednog poduzeća. »Update your business – Dodaj polet svom biznisu« se zove firma koja sad treba zaživjeti i stigli smo do toga da je sve snimljeno, samo se treba staviti na sajt. A drugi dio je program koji radim individualno, jer poduzetnici su vukovi samotnjaci i vole pričati s nekim sličnim jer često u okolici sa svojim idejama ne dobijaju podršku. I onda zašto ne bih stvorila takvu zajednicu da oni mogu reći znaš i kod mene je takav bio problem, kako si ti to riješio, da pričaju isti jezik i da znaju da jezik kojim pričaju razumije i ona druga osoba. To mi je plan za pet godina kao i da puno putujem. Volim pisati i imam svoj online newsletter gdje objavljujem svoje tekstove, to povežem i s nekim životnim vrijednostima i momentima iz biznisa. To bih voljela proširiti tako da, i ako netko nema novca, nema problema – dajem ti to i besplatno. Ali tvoj trud i vrijeme ne mogu ja uložiti, to sam trebaš uraditi.

Predstavljanje učiteljica budućih prvaša – Mirjana Perčić

U radosnom iščekivanju rujna

»Prvo što djeca trebaju znati jest da ih radosno očekujem i da i sama s nestrpljenjem čekam početak. Vjerujem da će njihova očekivanja biti ispunjena, a znam da ću ja dati sve od sebe da kvalitetno radimo i da postavimo temelje za njihovo dalje obrazovanje«, kaže Mirjana Perčić

Upis u prve razrede je u tijeku i traje sve do 31. svibnja. Jedna od škola u kojoj cjelovita nastava na hrvatskom jeziku postoji više od 20 godina bez prekida jeste OŠ *Matko Vuković* u Subotici. Od 1. rujna u školske klupe sjest će 21. generacija učenika u ovoj subotičkoj školi.

Prvake će dočekati učiteljica **Mirjana Perčić**, koja je dosadašnje iskustvo stjecala u hrvatskim i srpskim odjelima, u OŠ *Matija Gubec* u Tavankutu i u spomenutoj školi. Uz sve to ima i iskustvo roditelja čije dijete pohađa cjelovitu nastavu, te tako pred sobom ima širu sliku obrazovanja.

Ponovno u hrvatskim odjelima

Učiteljica Mirjana sada radi u OŠ *Matko Vuković*, u zgradi u Malom Bajmoku, a od jeseni će prijeći u zgradu u Gatima iste škole. Prije ovog radnog mjesta bila je jedna od prvih učiteljica na hrvatskom jeziku u OŠ *Matija Gubec* u Ta-

vankutu gdje je, kako je rekla, radila skupa s kolegicom **Maricom Skenderović** u malobrojnim odjelima. Mali broj djece učiteljice su iskoristile za zajednički rad, druženje i igranje. Kroz razgovor dotaknuli smo se i pitanja što ju je sada potaknulo da se nakon sedam godina rada u srpskim odjelima ponovno vrati u hrvatske odjele.

»Kada sam prešla iz Tavankuta u ovu školu, prvih godinu dana sam radila u produženom boravku, a kada se javila potreba za učiteljicom u Malom Bajmoku, onda sam prešla tamo raditi. Ono što me je potaknulo da se vratim na svoje 'staro mjesto' kao učiteljica u hrvatskim odjelima je to što vidim da se ovdje više radi, da su manji odjeli, kvaliteta je nesporna, kao i posvećenost u radu. Puno je lakše raditi kada je manje djece, a uz to, tu su djeca koja se odgajaju isto onako kako i sama težim kao roditelj, ali i kao učiteljica u svojim odjelima«, priča Mirjana Perčić.

Iako će učiteljica Mirjana ostati u istoj školi, sredina i okruženje se mijenjaju, no, kako je sama rekla to joj neće biti problem.

»Volim izazove i promjene. Kada sam prelazila iz tavančanske škole u *Matko*, pa kasnije u Mali Bajmok, svaka od tih promjena mi je godila. Zaista volim izazove, a sada jako čekam prvi rujn i ovo gledam kao veliki izazov koji znam da će ići u pozitivnom smjeru. Prednosti manjih odjela su brojne i mislim da ih ne treba niti spominjati, jer svatko tko želi to može vidjeti. Individualan rad je usmjeren prema svakom djetetu. Sada imamo i udžbenike koji su velika olakšica. Kad sam počela raditi u hrvatskim odjelima, nismo imale adekvatne udžbenike. Mi, učiteljice, smo se sastajale, uzimale srpske udžbenike i prevodile ih, te ubacivale nacionalni dodatak. Zapravo, pravili smo vlastite skripte koje smo koristili. I tada je Ministarstvo obrazovanja dozvoljavalo sada već dobro poznatih 30% nacionalnog dodatka. Tako smo našu tradiciju i običaje implementirali u naše skripte. Tada smo jedino imali udžbenik hrvatskog jezika, koji nije pratio plan i program Srbije«, priča Mirjana i pojašnjava kako su i tadašnje generacije sve naučile i kasnije bez problema upisale željenu srednju školu, pa i fakultete.

Danas, po njenim riječima, je neka druga priča. Učenici imaju izuzetno kvalitetne udžbenike i u startu su u prednosti u odnosu na prijašnje generacije.

Iz ugla roditelja

Učiteljica Mirjana ima pozitivno iskustvo i kao roditelj. Njena kći **Ana** je išla i u vrtić na hrvatskom jeziku (*Marija Petković – Sunčica*) iz kojega, kako je rekla, nose izuzetno pozitivne dojmove.

»Tamo sam vidjela kvalitetu rada s djecom i posvećenost odgojiteljica. Smatrali smo da je sasvim normalno da Ana nastavi svoje obrazovanje na hrvatskom jeziku. Nastava se ovdje bazira na primjeni pedagogije **Marije Montessori** koju smatram izuzetno kvalitetnom i dobrom u obrazovanju i odgoju djece«, priča Perčić i odgovara na pitanje koji su po njenom mišljenju razlozi zbog kojih se roditelji uz brojne pogodnosti i dalje premišljaju oko upisu djece u cjelovitu nastavu: »Suprug **Darko** i ja smo bez dvojbe upisali naše dijete u vrtić, te u nastavu na hrvatskom jeziku i iskrena da budem stvarno ne znam što je ono što koči roditelje. Neki roditelji su mi znali reći da im se ne sviđa što zna biti malo djece u odjelu, neki misle da se djeca tako etiketiraju... Mislim da su to izgovori. Sve što sam nabrojala ne vidim takvim, a govorim iz stručne i osobne prakse. Toliko je prednosti da roditelji najčešće ni ne znaju razlog zašto se premišljaju. Samu nastavu na hrvatskom jeziku smatram prednošću, jer uz hrvatski jezik uče i srpski, te su tako samo obogaćeni. Jednoga dana kad završe školu su stručni na oba jezika. To smatram bogatstvom. Dobiju duplo, a svjedodžbe se priznaju svugdje, bez obzira koju će srednju školu ili kasnije fakultet upisati«.

Sugovornica naglašava i kako je praksa pokazala da se oni roditelji koji su se dvojili, a na kraju su ipak upisali djecu u hrvatske odjele, nisu pokajali nego da su bili zadovoljni i zahvalni.

»Sedam punih godina sam u ovoj školi i svake godine je čak generacije bio učenik ili učenica iz hrvatskih odjela. Mislim da je to dovoljan pokazatelj, osobito ako znate da u jednoj generaciji ima oko 70 učenika. Jednostavno je drugačiji pristup radu i odgoju, koji prvenstveno djeca donesu od kuće. Tu je još uvijek prisutno i poštivanje učitelja/nastavnika i na satima je radna atmosfera, što je ključna karika u radu. Danas ako pogledate samo u petom razredu ima troje učenika koji nastavu pohađaju po IOP-u 3, odnosno po programu za nadarene učenike. Prohodnost u srednje škole se dokazala već generacijama unazad. Često s ponosom spominjem primjer da je moj učenik iz prve generacije danas izuzetan student i da zbog najviših ocjena na fakultetu dobiva stipendiju«, priča učiteljica iz vlastitog iskustva.

Škola može biti zabavna

Osim djece, na usavršavanju rade i učiteljice. Tako je uz brojne seminare, obuke i naša sugovornica prošle godine završila lektorat hrvatskog jezik i književnosti, za koji kaže da, iako je mislila da će biti lako, to nije bilo tako.

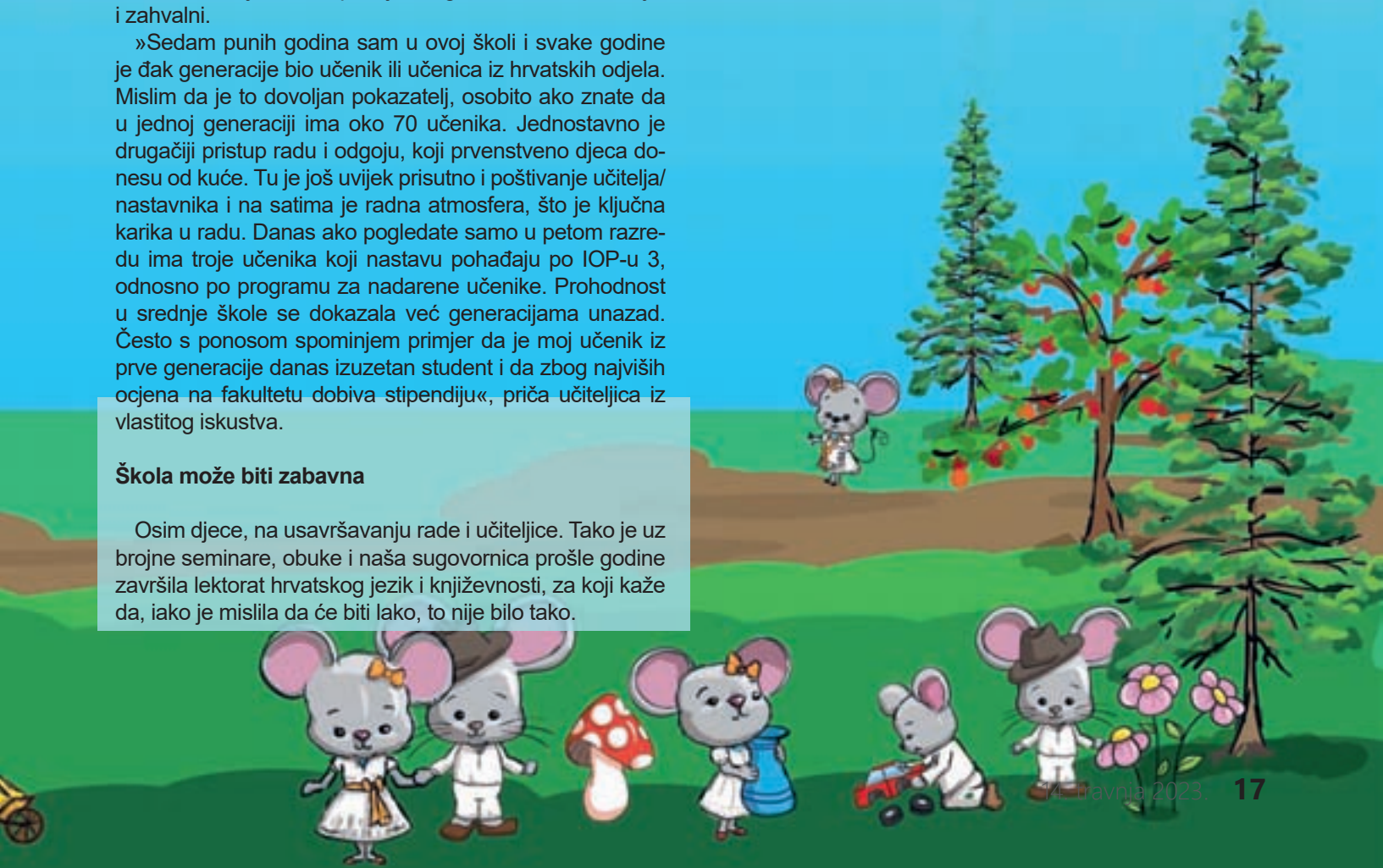
»Drago mi je da se i u nas ulaže i da se usavršavamo, upoznajemo s novim metodama rada, idejama. Kada sam upisala lektorat, nisam znala što me čeka, ali sam radi sebe htjela završiti. Bilo je odricanja, učenja, ali sam utvrdila gradivo, te puno toga i naučila. Uz stečeno znanje i mi kao nastavnici smo se zbližili, što vjerujem da ima i utjecaj na kvalitetu i međusobnu suradnju«, priča Mirjana.

Ne samo da djeca s nestrpljenjem čekaju školu i prvi rujn nego isto tako ga čeka i učiteljica, koja poručuje:

»Prvo što djeca trebaju znati kada je u pitanju škola jest da ih radosno očekujem i da i sama s nestrpljenjem čekam početak. Vjerujem da će njihova očekivanja biti ispunjena u smislu kvalitete nastave, a znam da ću ja dati sve od sebe da kvalitetno radimo, da postavimo temelje za njihovo dalje obrazovanje. U prvom razredu se puno radi, ali kada se postave temelji, onda je kasnije sve lako. Ostalo je nadogradnja. Odgojni moment mi je izuzetno važan. Učiteljica sam koja ne galami, ne viče, ali koju djeca poštuju. Kod mene se sve temelji na dogovoru«, kaže učiteljica Mirjana koja će u rujnu primiti svoju šestu generaciju prvaša, koji će se tijekom nastave, kako je rekla, igrati, imati kreativne radionice, druženje, zabavu, čašćenje i još puno toga zanimljivog.

Sugovornica je također pojasnila kako se sve učiteljice koje će od jeseni primiti prvaše skupa pripremaju, te je naglasila kako niti jednu od njih ne doživljava kao konkurenciju. Budući da su ona i učiteljica **Tanja Dulić** jedine u gradu, već su dogovorile kako će neke aktivnosti skupa provoditi i međusobno se posjećivati, kako bi djeca sačuvala i prijatelje iz vrtića.

Ž. V.

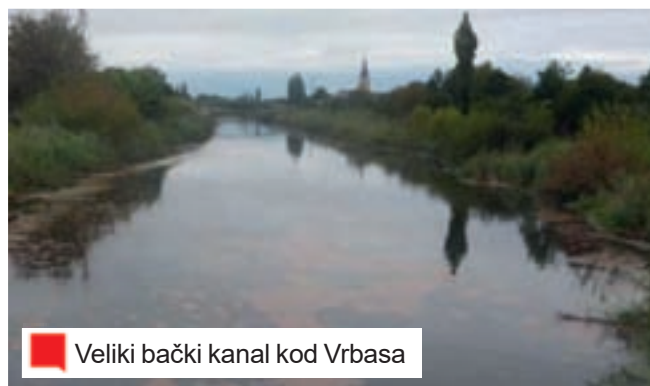
Teško buđenje proljeća

O d trenutka kada su Adam i Eva (ničim izazvani, rekli bi neki naši političari) istjerani s teritorija Edena, čovjek je morao (pre)živjeti u prirodi i suočavati se s njenom surovošću uz poštovanje njezinih zakonitosti. Istovremeno, morao je shvatiti kako je on, zajedno sa životinjama i biljkama, samo njezin dio. Prvo, trebao se zaštititi od zime, ali i od pretjerano jakih sunčevih zraka. Iz ovih razloga sklanjao se u špilje, kasnije je počeo graditi kolibe, prije svega u blizini pitke vode (jer je ona neophodna za život), ali se morao i braniti od naglog porasta količine vode, zato je svoje domove gradio na uzvišenjima. Prve velike civilizacije – mezopotamska i egipatska čak su iskorištavale poplave kako bi se prehranile kopanjem mnoštva kanala za vodu različite namjene. Proučavajući historiju ovih naših (trenutno nazvanih vojvođanskih) prostora i danas nailazimo na davno izgrađene kanale, pogrešno su ih nazvali »rimski šančevi«. Ali, iako su ih najvjerojatnije izgradili nekadašnji Rimljani, oni nisu služili za obranu od Barbara (Sarmata) koji su nekad naseljavali ove naše teritorije nego su upotrebljavani za plovidbu trgovačkim brodovima i reguliranje vodostaja. Ima takva dva kanala – »mali« koji od Tise pravolinijski vodi do današnjeg Novog Sada i Dunava; i »veliki« koji vodi od Dunava (Apatina) do Tise (Čuruga). Interesantno je da trasa Velikog bačkog kanala izgrađena po projektima **Józsefa Kissa** na prekretnici vjekova (1793. – 1802) ide paralelno s nekadašnjom rimskom građevinom ili je djelomice i koristila stari kanal. Ona je služila za plovidbu, za reguliranje vodostaja; kasnije izgradnjom sistema Dunav – Tisa – Dunav (DTD) predviđena je i za navodnjavanje. U tom razdoblju izrađeno je nekoliko »projekata fantazije«, npr. uključivanjem i Kissovog kanala »projekt plovnog kanala« od Temišvara do Fiumea (današnje Rijeke). Kiss je za dobre pare uradio i projekt kanal Palić – Tisa. Zajedničko je da ovi projekti ne rješavaju svladavanje značajnih visinskih razlika.

(Ne)poštovanje prirode

Čovjek-graditelj sve do početka »industrijske revolucije« i naglog razvoja gradova, nazvanog i »urbana eksplozija«, gradio je uz poštovanje prirodnih datosti. Razvoj strojeva i tehnike natjerao je ljude da pokušavaju pokoriti prirodu, da je pobijede, naravno uz pomoć novih tehničko-tehnoloških saznanja. Ni nekadašnji ili sadašnji rukovoditelji našeg grada nisu bili imuni od takvih tendencija. Samo kratko nekoliko primjera: tornjevi katedrale sv. Terezije se »razdvajaju« iz razloga što prilikom gradnje nisu adekvatno (dovoljno široko) temeljeni na močvarnom terenu. Ironično rečeno: mi smo prije izgradili »Suboticu na vodi« nego Beograđani svoj »Beograd na vodi«! Naša se sastoji od dva dijela i zove se Prozivka i aleja Radijalac. Istine

radi, moramo reći da je njihov mnogo viši, kako to priliči jednoj metropoli. Uspjeli smo uništiti jezero Palić do te mjere da je njegova voda nepreporučljiva za kupanje. No, to je sličnost s dva grada: Novog Sada i Beograda. Na toj dionici Dunav je najzagađeniji u svom toku. Ni stanovnici pokraj kanala DTD nisu bili pažljivi: od Vrbasa do Bečeja voda kanala je tako zagađena da već odavno ne služi ni

Veliki bački kanal kod Vrbasa

za plovidbu, a kamoli za navodnjavanje koje će uskoro, kako izgleda trenutačna naša klima (nema dovoljno kiše), biti prijeko potrebno.

Raznorodni »zeleni pokreti«

Umjereno »zeleni« su prije svega ljubitelji prirode i umjesto da budu u svojim stanovima-krletkama žele što više vremena provoditi na slobodnom zraku i suncu. Žešći »zeleni« tvrde da je čovjek svojim aktivnostima toliko zagadio prirodni okoliš da je uspio promijeniti i klimu i da je posljednji trenutak da ovakve tendencije zaustavimo, npr. da za dobijanje energije ne koristimo fosilna goriva: drvo, uglj i naftu nego sunčevu energiju, vjetrove i vodu (hidroelektrane). Drugi smatraju da je ekstremnih promjena klime bilo i u prošlosti, npr. ledeno doba, a i danas je moguće da su to prirodni procesi bez većeg utjecaja čovjeka. Moje osobno mišljenje je: normalno je da se priroda kao i godišnja doba mijenjaju, ali i mi ljudi (čovječanstvo) snosimo određenu dozu odgovornosti, prije svega što trošimo ne-normalne količine energije za proizvodnju hrane, odjeće, kućnih potrepština i aparata i za kraća (odlazak na posao) ili duža putovanja (poslovna, turistička) raznim prijevoznim sredstvima da ne izostavimo i graditeljsku djelatnost. Vlada SAD-a ne želi potpisati nikakve značajnije ugovore što se tiče zaštite klime. U Njemačkoj je energetska kriza, »žestoki zeleni« su u sastavu Vlade i donose vrlo čudne odluke: žele zatvoriti (opasne?) atomske električne centrale i istovremeno žele aktivirati električne centrale koje koriste lignit i uglj. Znači, kad se dokopaju vlasti, ni zeleni nisu više »zeleni«.

Životinjska farma 1984.

Gledanje preko plotu od davnina je na ovim prostorima jedna od omiljenijih disciplina svakodnevnog života. Do **Orwellove** 1984. ova je bizarna aktivnost bila sama sebi svrha, a onda se prvo preselila u domenu znanstvenofantastične umjetnosti, zlokobno najavljujući ukidanje svake privatnosti i uspostavu totalitarnog sustava koji ima moć kontrole nad svim svojim podanicima. Orwell je ovo sjajno djelo pisao neposredno nakon Drugoga svjetskog rata (1949.) i sa stajališta preciznosti naslov je mogao biti i koju godinu ranije ili kasnije, pri čemu njegova suština time ni na tren nije izgubila na vrijednosti – vrijednosti nepogrešive točnosti predviđanja razvoja ljudskog roda. Za nepunih četiri desetljeća od godina naslova njegova romana 1984. se iz sfere znanstvene fantastike već odavno pretočila u našu svakodnevnicu,

toliko prisutnu da ju obično ni ne primjećujemo, nešto poput običnih prirodnih pojava ili pak dekoracija na fasadama koje najčešće ni ne gledamo. Kamere u bankama, mjenjačnicama, kolodvorima, državnim ustanovama, tržnim centrima, samoposlugama, kioscima, privatnim kućama... postale su Veliki brat na koga skoro više nitko ni ne obraća pažnju, jer njegovo precizno oko služi isključivo za zaštitu općeg i privatnog interesa i dobra.

U tu će svrhu, kako najavljuju iz Gradske uprave, do konca srpnja – kada je predviđen završetak radova – služiti i nove kamere koje će biti postavljene na 71 lokaciju s ciljem poboljšanja sigurnosti u prometu. Kamera će, prema najavama, biti tri vrste, a u ovisnosti o lokaciji služiti će za mjerenje brzine, prepoznavanje registracijskih pločica, te za opći video nadzor. Kako se navodi, u prvoj fazi kamera za brzinu (radar) bit će postavljena na dijelu ulica Matije Gupca i Mirka Bogovića; kamere za prepoznavanje registracijskih pločica na dijelu Segedinske ceste s Ulicom 39. nova, Senčanska s Beogradskom cestom, te Beogradska cesta s Ulicom Starine Novaka dok će opći

video nadzor biti postavljen na raskrižjima Beogradske ceste i Ulice Nade Dimić, Beogradske ceste i Ulice Blaška Rajića itd., itd. Porezne obveznike ova će novina stajati 271 milijun dinara (oko dva i pol milijuna eura) koji će se izvođačima plaćati u obrocima iz gradskog proračuna.

Prosječni građanin, već svikao na prisustvo kamera u samom središtu grada kao i na najvažnijim prometnicama, ovu će informaciju primiti vjerojatno s odobravanjem. I to iz jednog osnovnog razloga: ako si prav, nisi kriv. Odnosno: ako ne griješiš, ne brineš. Drugi razlozi za odobravanje i pozdravljanje ove akcije Grada idu i malo šire, a opet polaze od sebe samog: kamere će (valjda) obuzdati neodgovorne divljake na motociklima ili u automobilima da smanje gas i obrate pozornost na prometne propise i na taj način pripaze i na sebe i na sve oko njih. Ukoliko se u tomu uspije – bingo!: ulicama našeg grada cvjetat će šarenilo najrazličitijih prometa koji će bešumno kliziti cestama na radost djece i penzionera koji će mirno (na zeleno, naravno) prelaziti semafor i nastaviti svoj put od točke A do točke B kao usputnog ili konačnog odredišta. U takvom ozračju splasnut će energija mladih lavova do razine da će zatvoriti prozore na svojim autima i umjesto ultraturboglasnih narodnjaka tiho uživati u drugom stavku **Beethovenove** VI. simfonije (*Pastorala*), a kožnati motoristi neće više turirati svoje četverokotače kako bi i sami mogli čuti poj ptica s obližnjeg drveća. E, u takvoj (zamišljenoj) situaciji kamere će i više nego opravdati svrhu svoga postavljanja.

Dosadašnja praksa kod nas, međutim, upućuje na malo manje optimistične prognoze, odnosno nalaže na oprez. Na stranu pitanje koliko će stajati održavanje sustava kamera, jer to i tako nije od presudne važnosti niti su one s tim ciljem postavljene. Riječ je o naličju discipline gledanja preko plotu, a koje kod nas glasi: gledaj svoja posla. Zamislimo, recimo, da neki neodgovorni vozač u skorijoj budućnosti i pored 71 nove kamere juri ulicama grada i na koncu izazove nesreću sa smrtnim ishodom. Zamislimo i da je taj vozač neko drmallo ili drmalov mladunac. Zamislimo onda i komisiju koja će na temelju snim(a)ka utvrditi okolnosti pod kojima se nesreća dogodila i označiti krivca za istu. Koliko god mogućih sličnih zamisli bilo, jedna podsjeća na vrijeme prije '84., vrijeme kada su zaplijenjene »švedske akcijske« filmove gledali upravo samo članovi komisije kako bi utvrdili moralno-političku podobnost istih. A nakon toga su vrpce jednostavno nestale. Kao dvije ključne minute one iz Boljevca.

Ili možete zamisliti i nešto drugo? Dobro, ni *Životinjska farma* nije za odbacivanje.

Z. R.

Vajska, selo koje se guši u dimu spaljene plastike

Tragovi spaljivanja vidljivi su oko sela. Pojedine lokacije uz samu su međunarodnu rutu biciklističke staze i granicu s Hrvatskom, a sada su sve češće mjesto spaljivanja i dvorišta kuća

Najzagađenije selo u Srbiji, ekološka katastrofa, vojvođanski Černobilj, selo koje se guši u kancerogenom dimu. Sve to je selo Vajska koje je proteklih tjedana postalo značajna vojvođanska ekološka tema. Problem spaljivanja sekundarnih sirovina, uglavnom plastičnih kablova, kako bi se iz njih dobio bakar, nije od jučer, ali čini se da je ova pojava uzela maha pa se otpad spaljuje u dvorištima, na postorima oko sela, a Vajštance guši smrad i dim.

Tihi ubojica koji skraćuje živote

Nije pretjerano reći da polovina mještana Vajske živi od sakupljanja, prerade i trgovine sekundarnim sirovinama. I nikome to ne bi bio problem da se iz tih sekundarnih sirovina materijal koji ima vrijednost na tržištu ne dobiva spaljivanjem otpada. Kažu mještani Vajske tako je dvadeset godina unazad, a tragovi spaljivanja vidljivi su oko sela. Pojedine lokacije uz samu su međunarodnu rutu biciklističke staze i granicu s Hrvatskom, a sada su sve češće mjesto spaljivanja i dvorišta kuća. Sakupljači sekundarnih sirovina tako dobiju bakar koji na tržištu dostiže cijenu od 600 do 700 dinara po kilogramu, a ostali mještani Vajske dobiju kancerogene nusprodukte od kojih se ne mogu zaštititi ni oni ni njihove njive. Stručnjaci kažu kako se sagorijevanjem plastike dobivaju dioksini, furani i druga ugljikovodonična jedinjenja koja su izuzetno kancerogena. Ipak, nikakvih sankcija za one koji spaljuju otpad nema.

Da se problem može riješiti i da je ključ rješenja u rukama institucija poručeno je s tribine koja je nedavno održana u Vajskoj. Tribinu je organizirala Udruga građana *Moj Bač*, i to na otvorenom jer iz Mjesne zajednice nisu dobili odobrenje da tribinu održe u Vatrogasnom domu.

Meteorolog, osnivač Nacionalne ekološke organizacije **Milenko Jovanović** rekao je na tribini da nisu odgovorni oni koji spaljuju kablove i otpad bez posljedica i bez kontrole.

»Ljudi na taj način omogućuju svojim obiteljima egzistenciju. Ali, to je tihi ubojica i dugotrajno će skraćivati živote mještanima. Krive su institucije koje moraju provoditi zakone i propise. Rješenje je da se zaustavi krajnji sakupljač sirovine, koji to prodaje nekoj velikoj kompaniji. To država može riješiti za čas. Dakle, rješenje je jednostavno«, kazao je Jovanović.

Jedni nisu nadležni, drugi nemaju dokaza

Tko bi trebao zaustaviti spaljivanje otpada u Vajskoj? Prva adresa kojoj se *Hrvatska riječ* obratila bilo je Pokrajinsko tajništvo za urbanizam i zaštitu životnog okoliša. U odgovoru koji smo dobili upućeni smo na Općinu Bač, točnije komunalnu inspekciju i inspekciju za zaštitu okoliša općine kojoj pripada mjesto Vajska.

Kako se navodi u odgovoru Općine Bač, inspekcija redovito izlazi na teren zbog spaljivanja otpada kako bi se izdvojile sekundarne sirovine: bakar, željezo, aluminij-bakar.

»Spaljivanje otpada se vrši u ataru naselja Vajska i dvorištima kuća. Spaljivanje se najčešće vrši kada inspekcija ne radi, rano ujutru i u večernjim satima. Uglavnom otpad spaljuju Romi, a kako sami kažu od toga žive, to im je jedini izvor prihoda«, navodi se u odgovoru.

Komunalni inspektor svaku prijavu s dokazima procesuirao, izdaje perkršajni nalog. U odgovoru se dalje navodi da u rješavanje problema spaljivanja otpada moraju biti uključeni građani, MUP – ekološki odjel, poljočuvari, kao i »da se iznađe zakonsko rješenje, da se otpad reciklira u za to predviđenim postrojenjima«.

Problem spaljivanja otpada u Vajskoj na dnevni red lokalne skupštine u Baču pokušali su »progurati« članovi vijećničke skupine *Moj Bač*, ali tri vijećnika koliko imaju nisu dovoljna da njihova inicijativa postane i tema o kojoj bi se raspravljalo na sjednici Skupštine općine Bač.

»Prva adresa je lokalna samouprava koja treba tražiti da sve razine vlasti rade svoj posao. Ako nešto nije u nadležnosti općine, onda inicirate da netko tko je nadležan to radi. Ali ako se spaljivanje događa svakodnevno, a vi imate jednu ili dvije podnijete prijave, što vam to govori? Govori o potpunoj nezainteresiranosti«, kaže predsjednik Udruženja građana *Moj Bač* **Zdravko Vulin**.

Vulin kaže da njihovi napori da se spriječi zagađenje okoliša u Vajskoj nije usmjereno protiv Roma koji se bave tim poslom.

»Romi su naši susjedi, Općina Bač je višenacionalna sredina gdje ljudi žive u miru. Nisu Romi dio problema već je prirodno da oni budu dio rješenja. Ali ako se na njih gleda samo na broj koji će glasovati za vladajuću strukturu, onda je to potpuno pogrešan pristup ovoj situaciji. Ali za rješenje problema potrebna je zainteresiranost i aktivnost prvo tijela općine, pa zatim svih ostalih državnih tijela koja su nadležna. Mi ćemo u okviru zakona podnijeti sve inicijative i pravne načine da pokrenemo rješavanje ovog problema. Tražimo samo da institucije rade svoj posao. Tražimo da se nađe način da ti ljudi ne zagađujući okoliš, svoj i svojih susjeda i sugrađana, nađu

način legalan, zakonski, ekološki da zarađuju za svoje obitelji«, kazao je Vulin.

Za sada općina odbija slučaj paljenja otpada u Vajskoj staviti na dnevni red, pa će tako pitanje zdravlja mještana Vajske ostati problem kojim će se baviti oporbeni vijećnici.

DSHV: Trajno eliminirati ekološku opasnost

Za sustavno rješenje ovog problema zalaže se i Demokratski savez Hrvata u Vojvodini.

»Vajštanci se opravdano boje za svoje zdravlje, istovremeno naglašavajući da se ovakvim aktivnostima dovodi u pitanje i imovina i poljoprivredne kulture. Dokaz toga su česte intervencije vatrogasaca. Ipak, praksa se uporno ponavlja. Time se, osim okoliša u selu, degradira i priroda, vode i cijeli ekosustav Prekograničnog rezervata biosfere *Mura – Drava – Dunav* u kojem se ovo područje nalazi«, navodi se u priopćenju DSHV-a.

DSHV ukazuje da je potrebno da se rješenju ovoga problema priđe sustavno i da se trajno eliminira ekološka opasnost, a istovremeno omogućiti stanovnicima Vajske koji se bave sakupljanjem sekundarnih sirovina da svoj posao nastave obavljati.

»Rješenje za to su strojevi koji mehanički odvajaju metal od materijala kojim je obložen, dakle bez termičkog obrađivanja – sigurno i neškodljivo. Ukazujemo da je, budući da je riječ o dobrobiti zajednice, koja se uz to nalazi u pograničnom području, moguće takav stroj nabaviti i uz pomoć sredstava Europske unije (pretpristupni fondovi), te uvesti princip dobre prakse edukacijom korisnika ovakvih strojeva«, navodi se u priopćenju.

DSHV naglašava da se zanemarivanjem ovog velikog problema, ali i inzistiranjem za kažnjavanjem bez trajnoga rješenja, mogu pogoršati međunacionalni odnosi u Vajskoj, te zbog toga poziva sve aktere – stanovnike Vajske, lokalnu samoupravu, policiju i vatrogasne službe na dogovor i žurno rješenje ovog problema.

Z. V.

Nataša Gligorijević iz Centra za održivi razvoj Srbije kazala je na tribini u Vajskoj da paljenje kablova u svrhu prodaje bakra kao problem postoji i u Novom Beogradu i u drugim gradovima Srbije. Ona je istaknula da je moguće da se kablovi sigurno recikliraju i tako bi se skupljačima sekundarnih sirovina, kojih u Srbiji ima između 60.000 i 80.000 omogućila legalna i sigurna egzistencija.

Život u naseljima gdje žive Hrvati (IX.)

Mirgeš – selo bez pitke vode

»Svi slojevi vode do 130 metara su zagađeni, ovdje je tlo izbušeno kao rešeto, mnogo je septičkih jama, a pomiješane su atmosferske vode s pitkom vodom iz zemlje. Dakle, tehnička voda nije problem, ali jest pitka«, kaže Josip Mačković

Subotičko prigradsko naselje Mirgeš, nadomak Tavankuta, prema popisu pučanstva iz 2011. godine ima 1.180 stanovnika koji žive u 300-tinjak kućanstava i nekoliko salaša, na nešto više od 10 kilometara udaljenosti od Subotice. Naselje Tavankut, koje se nekada prostiralo na 160 četvornih kilometara, bilo je razdvojeno na tri dijela: Donji Tavankut koji je imao status centra naselja, Gornji Tavankut (ili Skenderovo) i Mirgeš. Od 1994. godine Mirgeš postaje samostalna mjesna zajednica.

Stanovništvo u tom naselju većinom čine oni koji se izjašnjavaju kao Bunjevci nehrvati, kao i oni koji se izjašnjavaju kao Hrvati. O životu na ovoj širokoj pješčari razgovarali smo s **Nevenom Veinović**, zaposlenoj u Gradskoj upravi Subotice, zamjenicom tajnika Tajništva za opću upravu i zajedničke poslove, koja je i članica Savjeta Mjesne zajednice Mirgeš.

Pošta radi, ali u lokalnoj trgovini

»Pošta u Mirgešu funkcionira, to je tzv. ugovorna pošta, smještena je u okviru lokalne prodavaonice u centru sela, radi svakog dana u tjednu prijepodne. Tražili smo od grada da pomogne u otvorenju pošte kako bi naši najstariji sugrađani, umirovljenici, mogli podići mirovine i da mogu platiti račune. Bilo nam je to važno zbog starijih sugrađana koji su mještani ovog sela da to osiguramo da ne moraju ići u Tavankut ili Suboticu. Mjesna zajednica je osigurala pošti neophodnu opremu, a pomogla je subotička lokalna samouprava, dakle osigurala je tehničko-informatičku opremu za rad pošte i, kada je to bilo

ispunjeno, pošta je zaposlila jednu radnicu«, kaže Nevena Veinović.

U Mirgešu ne postoji ambulanta, pacijenti idu u ambulantu u Donji Tavankut; ambulanta ima dva liječnika koji rade u dvije smjene, a termini se mogu zakazati. Prošle godine je u Donjem Tavankutu otvorena ljekarna što olakšava život stanovnicima.

U Mirgešu postoji izdvojeni odjel OŠ *Matija Gubec* iz Tavankuta i djeca nastavu pohađaju od prvog do četvrtog razreda, a nakon toga prelaze u »veliku školu«.

»Tavankut je udaljen tri kilometra, važna nam je pokrivenost javnim gradskim prijevozom, prigradskim, zato što djeca imaju đачke polaske i autobusne stanice koje su dobro osmišljene. Trenutno školu u Mirgešu pohađa 30 učenika i sam porast djece ukazuje da imamo bolje uvjete za život ovdje. Mladi ostaju ovdje, djeca se rađaju«, kaže Nevena Veinović.

U naselju rade dvije prodavaonice, koje prodaju gotovo sve, od prehrambenih proizvoda do uredskog materijala i pribora za školu. Veinović naglašava kako se trenutno provodi projekt Grada Subotice u suradnji s Pokrajinom, o pokrenutoj izradi preprojektiranja projekta tehničke dokumentacije vodovodne mrže za Mirgeš, Donji i Gornji Tavankut.

»U svezi kulturnih programa trudimo se da kulturni život ovog sela stavimo na višu razinu. U selu postoje dva udruženja žena koje bave se ručnim radovima i rukotvorinama, udruženje *Ljiljan* i *Seoski put*.«

Mirgeš i njegova okolica su poznati voćarski kraj. Tu se prave kvalitetne rakije, a selo je prepoznato po Festivalu mlade rakije.

»Rakijada ima tradiciju, mnogo je posjetitelja što je značajno za ovako malo mjesto. Tako Mirgeš podiže turističku ljestvicu i pomaže i razvoju samog sela, a Mjesna zajednica je pokrenula i manifestaciju koja se zove *Pogačijada*, pokrenuta 2021. godine«, kaže sugovornica iz Mjesne zajednice.

Neuređeni atarski putovi

Poljoprivrednik iz Mirgeša **Josip Mačković**, koji se bavi stočarstvom i ratarstvom, žali se na nedostatak radne snage, posebno za stočarsku proizvodnju.

»Ovdje stočarstvo nema tradiciju, nemaju ljudi naviku baviti se time. Ovo je voćarski kraj. Za voćarstvo ima radne snage, a za poslove u stočarstvu uvozi se radna snaga iz grada u selo«, kaže Mačković.

Ono što je ne samo njegov problem, već i drugih stanovnika Mirgeša, su neuređeni atarski putovi.

»Zakon o poljoprivrednom zemljištu je propisao da jedan dio od tog zakupa ide za održavanje atarskih putova. To ne bi trebalo biti samo nasipanje tucanikom nego bi bilo bolje uraditi asfaltiranje. Jeste to skuplje, ali je bolje uraditi 500 metara kvalitetno. Sada na proljeće, a i zimi je teško proći atarskim putovima, tucanik je podložen kopnjenju. Ovdášnji poljoprivrednici nemaju novca za stalno obnavljanje atarskih puto-

va, a i sredstva za to su namjenska u lokalnoj samoupravi«, kaže Mačković.

I on ističe da u selu ima mladih, pogotovo u obiteljima koja se desetljećima bave poljoprivredom. Prednost je blizina grada, a ozbiljan problem pitka voda.

»Uradio sam tzv. tvornicu vode za naše vlastite potrebe. Naravno da sam radio i ispitivanja kvalitete vode. Tvrdim da u bilo kom bunaru u Mirgešu, gdje se troši mnogo vode, nije kvalitetna pitka voda. U posljednjih pet-šest godina analize vode iz mog bunara su pokazale da voda nije dobra za piće. A imam bunar na 130 metara. O čemu se radi? Svi slojevi vode do 130 metara su zagađeni, ovdje je tlo izbušeno kao rešetko, mnogo je septičkih jama, a pomiješane su atmosferske vode s pitkom vodom iz zemlje. Dakle, tehnička voda nije problem, ali jest pitka«, kaže Mačković i govoreći o drugim komunalnim pitanjima kaže kako je dobro što se iz mjesta otpad odvozi jedanput tjedno.

HKUD *Ljutovo* nije službeno ugašeno, ali trenutno ne funkcioniра.

Svete mise služe se u improviziranoj »kući Božjoj« u dvorani Doma kulture. Temeljni kamen za crkvu postavljen je 2007., ali osim podruma i gornje ploče više ništa nije izgrađeno, a temelji crkve zarasli su u travu.

Z. Sarić

PiPi TiM iz Srijemske Mitrovice

Kreativna šnajderska radionica

PiPi TiM iz Srijemske Mitrovice kreativni je tim koji čine tri žene koje su 2019. godine odlučile udružiti svoje vještine, znanje i kreativnost kako bi zajednički stvarale jedinstvene, nosive proizvode dostupne svima. Prvi proizvodi ovog kreativnog tima bile su unikatne torbe šivane od restlova materijala, zavjesa, starih teksas traperica. U vrijeme pandemije covida-19 počele su šivati maske, a poslije pandemije nastale su i nove ideje ovih poduzimljivih šnajderki.

Internetska prodaja

Osnivanje PiPi TiM-a potaknula je **Pava Žurovski**, a odlučila je iskoristiti ono što je od svoje prabake naučila raditi još kao srednjoškolka.

»Baka me je strpljivo učila osnovama veza, uvlačenje konca, štepanje, skraćivanje. Kada sam se udala, željela sam naučiti više, pa sam upisala tečaj šivanja u *Bagatu*, a zatim i nekoliko godina radila u tvornici *Sirmodeks*. Posao u tvornici se uglavnom svodio na linijsku proizvodnju. Šivali smo radne uniforme i navlake za automobilska sjedala, no ovakav način rada nije dozvoljavao puno improviziranja i kreativnosti i zbog toga sam ga i napustila«, priča Pava.

No, odlazak iz tvornice nije značio i da je Pava ostavila šivaći stroj i igle i konce po strani već je slobodno vrijeme koristila za šivanje kreativnih igračaka, jastučnica i sjedala za djecu, rođendanskih poklona.

Prije četiri godine odlučila je okupiti mali kreativni tim, koji su uz nju činile sestra **Sara Erić** i prijateljica **Ljiljana Kandić**.

»Počele smo sa šivanjem torbi i rančeva od restlova materijala, teksas traperica, zavjesa, stolnjaka. U staroj ili iznošenoj garderobi, zavjesi ili parčetu tkanine vidjeli smo potencijal za nešto novo. Imala sam osjećaj da našoj kreativnosti nema kraja, ponekad bi provodile sate za šivaćim strojem dok nam ne utrnu noge od sjedenja«, kaže Pava Žurovski

»Počele smo sa šivanjem torbi i rančeva od restlova materijala, teksas traperica, zavjesa, stolnjaka. U staroj ili iznošenoj garderobi, zavjesi ili parčetu tkanine vidjeli smo potencijal za nešto novo. Kada smo krenuli, imali smo bezbroj ideja i kombinacija za nove torbe i rančeve. Torbe su se samo nizale, a ja sam imala osećaj da našoj kreativnosti nema kraja, ponekad bismo provodile sate za šivaćim strojem dok nam ne utnu noge od sjedenja«, prisjeća se Pava početaka rada njihovog kreativnog tima.

Šivanu robu trebalo je i prodati, a za to se idealnim činio Facebook i Instagram. Otvorile su svoj profil i počele dijeliti fotografije svojih proizvoda.

Positivni komentari motivirali su ih da nastave raditi, ali i uklope nove materijale i nove boje. »Mitrovčani su brzo čuli za nas i počeli su donositi svoju staru garderobu kako bi od toga napravile nešto novo i nosivo«, priča Pava.

A onda je početkom 2020. godine priča krenula u drugom pravcu. Pandemija covid-19 utjecala je i na njihov posao, pa su umjesto torbi police u radionici počele puniti zaštitne maske.

»Odlučile smo da maske ne prodajemo već smo ih dijelile besplatno našim sugrađanima. Nije nam bio cilj zaraditi već pokazati solidarnost, pomoći našim sugrađanima. Svi smo tada prolazili kroz teška vremena i svaki znak pažnje i skrbi je mnogo značio, bilo nam je drago što imamo mogućnost pomoći«, kaže Sara.

Torbe i cegeri od recikliranih materijala

Nakon pandemije i razdoblja izolacije tri Mitrovčanke vraćaju se svojim prethodno započetim kreacijama, ali rađaju se i nove ideje. Jedna od tih bila je Ljiljanina ideja za izradu heklanih predmeta od vunice. Tako su nastali podmetači, suveniri, novogodišnji i uskršni ukrasi, odjelca i igračke za djecu i bebe.

»Kada sam krenula s heklanjem u *PiPi TiM-u*, bilo je sve nekako spontano i pitala sam zašto se toga ranije nismo sjetili. Ljudi su počeli naručivati za svoju djecu i prijatelje. Također smo imali i nekoliko porudžbina gdje sam imala priliku heklati odijela za kućne ljubimce. Volim kada ljudi pošalju sliku ili komentar nakon što prime proizvod, to mi mnogo znači, usmjerava me, ali i motivira za dalje. Najviše volim vidjeti nasmijanu djecu koja nose odjelca koje sam isheklala za njih«, kaže Ljiljana.

Jedna od karakteristika *PiPi TiM-a* je ekološka svijest, jer u svom radu koriste materijale koji bi završili kao otpad. Umjesto toga, stara odjeća dobiva novu vrijednost. Najprodavaniji proizvod su torbe i cegeri za kupovinu, koji danas sve više zamjenjuju plastične vreće. Također, ženski neseseri i torbe su popularni pokloni za Dan zaljubljenih i Dan žena, a za dječje rođendane se često kupuju heklane igračke, sjedalice i ukrasi.

»Želimo kreirati zanimljive i drugačije proizvode, ali isto tako težimo djelovati ekološki i dati svoj doprinos smanjenju otpada. Uvijek me preplavi osjećaj zadovoljstva kada vidim kako stare i pocijepane teksas traperice postaju nečiji poklon, modni detalj ili dio svakodnevne garderobe. Također, uvijek nam je drago kada netko od mušterija donese neku staru zavjesu ili nešto od odjeće da je spasimo od propadanja. U tim trenucima u našem timu kreativne ideje samo dolaze, uz razne prijedloge i pokušaje sve dok ne dođemo do najbolje ideje«, kaže Pava.

Tijekom ljeta 2021. godine *PiPi TiM* imao je priliku posjetiti Eko manifestaciju *Neko Tvoj* u Novom Sadu. Bila je to prilika da Novosađani i ostali posjetitelji manifestacije upoznaju *PiPi TiM*, članice tima upoznale su udruženja i projekte, te otvorile prostor za buduću suradnju. Želja im je sudjelovati i na manifestaciji *Noćni bazar* u Novom Sadu i *Božićnoj ulici* koja se tradicionalno održava svake zime u centru Srijemske Mitrovice.

»Nadamo se da će naša priča i naš rad utjecati i na druge, da će ih ohrabriti jer uspjeh počinje malim koracima. Moj savjet je kako se ne treba samo fokusirati na zaradu već na odnos koji se razvija između kupca i prodavača. U tome se krije tajna najboljeg marketinga, ali i detalji i osmjesi koji bogate svakodnevni život«, poručuje Pava.

S. Žurovski

Naši gospodarstvenici (CXLI.)

Treća generacija Peića u mliječnom govedarstvu

»Radimo i proizvodimo, a ne znamo koliko će nam to biti plaćeno i hoće li uopće netko doći po to mlijeko«, kaže Mirko Peić

Na izlazu iz Subotice prema Maloj Bosni, s lijeve strane niz salaša pokraj ceste počinje poljoprivrednim gospodarstvom na čijem ulazu je ploča s natpisom »Farma krava Peić«. Iza ove ploče obiteljsko je gospodarstvo koje se tri generacije bavi mliječnim govedarstvom. Početak je bio 12 krava, a danas se na ovoj farmi muze 35.

Dnevna proizvodnja od 500 litara mlijeka

Marko Peić treća je generacija Peića koji se na istom salašu bave istim poslom. Markov djed **Joso** iz grada se doselio na periferiju kada je odlučio napustiti posao koji je imao i početi se baviti poljoprivredom.

»Na salaš smo izašli 1967. godine i tu smo i dalje. Osnovnu školu završio sam 1982. godine, nisam se odlučio za dalje školovanje i od tada sam u ovom poslu«, kaže **Slavko Peić**.

Već godinama uz njega je sin Marko. To što je odlučio prihvatiti posao na obiteljskom salašu bio je i razlog što

je 2007. godine farma osuvremenjena i proširena. Slavko i njegov otac Joso 1985. godine podigli su objekt za 12 krava. Danas je na farmi 35 muznih grla, izmuzište, laktofriz, a dnevno se proizvede oko 500 litara mlijeka. Bila su to velika ulaganja i uglavnom su financirana iz bankarskih kredita, a tek manji dio bila su bespovratna sredstva.

»Suradujemo sa *Šabačkom mliječnom*. Bili smo u *Imleku*, sada u Šapcu, jednostavno tko nam ponudi bolje uvjete mlijeko je njegovo. Trenutačno nam s PDV-om plaćaju 68 dinara, ali ta cijena je promjenljiva. Osnovna cijena je 43 dinara i to je od skora jer je dugo bila 29, pa onda 32 dinara. Sve iznad 43 dinara su poticaji za koje nikada nismo sigurni hoćemo li ih dobiti ili ne, ali otkupljivači drže cijenu koju odrede i mi to moramo prihvatiti«, kaže Marko.

Uz tu cijenu proizvođači dobivaju i državne poticaje po litri mlijeka, koji će ove godine, kako je najavljeno, biti 15 dinara. No, tih 15 dinara Peići će kao i drugi proizvođači tek dobiti jer se poticaji obračunavaju i isplaćuju svaka tri mjeseca.

U Maloj Bosni ostale tri farme

Peići su odlučni u tome da, bez obzira na poteškoće, ostanu u ovom poslu.

»U Maloj Bosni su ostale samo tri velike farme i još nekoliko manjih proizvođača. Jedino je još u Maloj Bosni ostalo otkupno mjesto gdje mlijeko nose proizvođači koji imaju nekoliko krava. U drugim okolnim selima nema više otkupnih mjesta«, kaže Slavko Peić.

»Sada podnosimo zahtjeve za prva tri mjeseca ove godine i onda čekamo isplatu«, kaže Marko i dodaje da je s trenutnim cijenama mlijeka i stočne hrane ova proizvodnja donekle isplativa.

»Ali krave sada ne dobivaju količinu hrane koju trebaju pojesti, jer je prošle godine bila suša, hrana je bila nekva-

doći po to mlijeko. Mi imamo ugovore, ali ako mljekara sutra kaže mlijeko nam više ne treba, što mi tu možemo«, sumira Marko u nekoliko rečenica nesigurnost proizvodnje u mliječnom govedarstvu.

Usprkos tome, Peići nisu razmišljali baviti se drugom vrstom poljoprivredne proizvodnje. Za bavljenje ratarstvom nemaju dovoljno svoje zemlje, a tržište zakupa zemlje trenutčno funkcionira po principu tko je jači, njemu i više zemlje.

»Za tov bikova potrebno je 800 eura u startu uložiti za kupovinu jednog teleta. Onda ga treba toviti godinu dana i da bi se proizvođač uklopio, cijena ne smije biti ispod 3,5 eura po kilogramu, a trenutčno je cijena tri eura i to za *simentalce*, dok za *holsteine* cijenu spuštaju za 20-30 centi«, ilustrira Marko na primjeru tova bikova koliko je stočarska proizvodnja nepredvidiva i rizična za poljoprivrednike.

Hranu za farmu osiguravaju iz vlastite proizvodnje na svojoj zemlji, njivama uzetim u aredu i na državnim oranicama, koje su dobili po pravu prečeg zakupa za stočarsku proizvodnju.

»Sijemo kukuruz, pšenicu, ječam i suncokret. Državna zemlja nam je značajna pomoć, ali dogodi se da dobijemo njive koje su i 30 kilometara dalje što poskupljuje proizvodnju, otežava gnojidbu njiva stajnjakom. S druge strane, nije lako doći do zakupa privatnih oranica, a i kada uzmete u aredu neku parcelu ne znate koliko će to trajati, koliko će naredne godine tražiti za aredu. Šarolike su cijene arende. Realna je cijena 10-12 metara žita po jutru. Priča se da cijene idu i do 350 eura. Prema nekim najavama, cijena žitarica će biti 22-23 dinara i onda je pitanje kako 350 eura za aredu po jutru može biti isplativo«, kaže Marko.

Upravo nedostatak zemlje razlog je i što Peići oprezno planiraju eventualno povećanje broja muznih grla. »Širiti se možemo onoliko koliko možemo osigurati hrane

za krave na farmi. Sada radimo tako da ostavljamo našu telad. Držimo crni i crveni *holstein*. To su mliječne krave i od samih početaka bavljenja mliječnim govedarstvom držali smo tu rasu«, kaže Marko i dodaje da svaka krava, bez obzira što ih je više od 30, ima svoje ime.

I nema pogreške, jer iako na prvi pogled djeluju slično Peići točno znaju koja je koja.

Na farmi svaki dan rade Slavko i Marko, a kada ima više posla imaju i pomoć rođaka. Dnevno su na farmi angažirani oko sedam sati, a kako kažu u ovom poslu nema praznika ili godišnjeg odmora.

Z. V.

litetna, pa je i mlijeka manje. Nekada smo po grlu imali i 27 litara, a sada je to stalo na 18 litara«, kaže Marko.

Nesigurne cijene i plasman najveća briga

Proizvodnja mlijeka sada jest donekle isplativa, ali već sutra ne mora biti tako i ta nesigurnost najviše i brine Peiće.

»Ne znamo hoće li sljedećeg mjeseca cijena biti ista, niža ili nešto viša. Znači, mi radimo i proizvodimo, a ne znamo koliko će nam to biti plaćeno i hoće li uopće netko

Subotičko Dječje kazalište u Hrvatskoj

SUBOTICA – Dječje kazalište Subotica sudjelovalo je nedavno na 16. po redu Festivalu hrvatske drame za djecu *Mali Marulić* u Splitu, u organizaciji tamošnjeg Gradskog kazališta lutaka. Oni su nastupili s predstavom *Ne idi daleko* po tekstu i u režiji hrvatske autorice **Tamare Kučinović**. Inače, Kučinović je na festivalu nagrađena nagradom *Zdenka Mišura* za najveći kazališni izazov.

Također, Dječje kazalište Subotica sudjelovalo je i na 28. Lutkarskom proljeću, manifestaciji koja se održava u Vukovarsko-srijemskoj županiji. Tijekom dva dana sudjelovanja, Subotičani su predstavu *O jednoj sasvim običnoj Crvenkapi* izveli u Starim Mikanovcima, Iloku, Vinkovcima i Ilači.

Virtualna uskrsna izložba slamarki

TAVANKUT – HKPD *Matija Gubec* i Galerija Prve kolonije naive u tehnici slame u Tavankutu tradicionalno organiziraju Uskrsnu izložbu jaja i čestitki ukrašenih slamom. Od prije par godina priređuju i virtualnu izložbu pisanica koja se može pogledati na Facebook stranici Galerije. Na ovogodišnjoj virtualnoj izložbi predstavljeni su radovi 24 slamarke.

Koncert STO-a u Sinagogi

SUBOTICA – Subotički tamburaški orkestar održat će koncert pod nazivom *Život je lijep* u utorak, 18. travnja, u subotičkoj Sinagogi, s početkom u 19 sati. Na programu će se naći kompozicije za tamburaške orkestre suvremenih domaćih autora, kompozicije iz klasične glazbene literature i popularne filmske numere. Gosti koncerta su talijanski tenor **Mattia Zanatta** koji osim u Italiji, svoju karijeru gradi i u Srbiji te mlad i perspektivan subotički violonist **Krisztián Juhász** i **Mario Bošnjak** na udaraljkama.

Osim Subotičkog tamburaškog orkestra pod dirigentskom palicom **Marijane Marki**, nastupit će i Dječji subotički tamburaški orkestar pod ravnanjem **Danijele Skenderović**.

Karte za koncert mogu se kupiti na blagajni Sinagoge po cijeni od 700 dinara za parter i 500 dinara za galeriju.

Izbor najljepše Hrvatice u nošnji

TOMISLAVGRAD – Otvorene su prijave za 10. Reviju tradicijske odjeće i izbor najljepše Hrvatice u narodnoj nošnji izvan Republike Hrvatske koja će biti održana od 10. do 15. srpnja u Tomislavgradu (BiH). Sve informacije glede programa i prijave možete dobiti na e-mail: anita.bracic@matis.hr. Organizator je Udruga *Stećak* u suradnji s Hrvatskom maticom iseljenika.

U pitanju je natjecanje na kojem su proteklih godina uspješno sudjelovale i Hrvatice iz Srbije. Cilj ovoga programa je promocija hrvatske baštine i potpora Hrvatima BiH u očuvanju hrvatskog identiteta.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, Služba za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS*, br.135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTJEVU ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA PROJEKTA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Nositelj projekta »GEBI« DOO PO Čantavir, Maršala Tita 46., Čantavir, podnio je dana 4. 4. 2023. godine Zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na životni okoliš projekta: Izgradnja spremnika za suncokretovo ulje na k. p. br. 8873/1 K. O. Čantavir (45.92914°, 19.75600°). Zahtjev je evidentiran u pisarnici Gradske uprave Subotica pod brojem IV-08/I-501-88/2023.

Uvid u podatke i dokumentaciju iz predmetnog zahtjeva može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj (Trg slobode 1, Gradska kuća, I. kat, soba 128), svakog radnog dana od 8 do 14 sati.

Zainteresirana tijela, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja ove obavijesti mogu dostaviti mišljenja o potrebi procjene utjecaja predmetnog projekta na životni okoliš osobno, poštom ili elektronički na adresu zivotnasredina@subotica.rs.

Dunavski ban u Subotici, slučaj Ive Matića u Apatinu

15. travnja 1908. – *Neven* piše da je »hrvatski narod, narod, koji govori istim jezikom kao i mi (Bunjevci i Šokci – primj. V. N.), s kojim iz jedne kolvike potičemo, daklem rojena braća po krvi i jeziku s kojim smo tekom dugih stolica, dok smo na obali Dalmacije i na planinama Bosne živili, ljute bojeve bili za obranu zajedničke nam narodne slobode«.

16. travnja 1939. – *Hrvatski dnevnik* piše da je 15. travnja dunavski ban **Jovan Radivojević** bio u službenom posjetu Subotici. Posjetio je, među inima, biskupa **Ljudevita Budanovića** i župnika **Blaška Rajića**. U razgovoru s dopisnikom *Hrvatskog dnevnika* izjavio je da će ispitati slučaj činovnika koji su otpušteni zbog toga što nisu glasovali za Jugoslavensku radikalnu zajednicu na prosinačkim izborima 1938.

17. travnja 1946. – *Hrvatska riječ* piše o premijeri predstave *Pokojnik* **Branislava Nušića** u Hrvatskom narodnom kazalištu u Subotici, koja je održana 14. travnja. Nastupio je skoro cijeli ansambl kazališta: **Dušan Medaković** (redatelj), **Stanko Kolašinac** (Spasoje Blagojević), **Maja Trakić** (Agnija), **Jelka Šokčević Asić** (Rina), **Ante Kraljević** (Milan Novaković), **Sreto Avramović** (Ljubomir Protića) i **Lajčo Lendvai** (Aljoša). »Predstava pokazuje vidan napredak u radu kazališta i gdje, u izvjesnim slučajevima, nije sasvim data ona igra koja bi se inače mogla ostvariti pod ovako dobro vodjenom režijom i tu je to samo posljedica za sada neotklonjivih nedostataka. Naime za neke uloge, koje nosiocima nisu odgovarale, nije bilo izbora, pošto kazalište još ne raspolaže sa dovoljnim snagama. Medjutim se mora istaći, da su se i ovi nosioci rada trudili da svoj zadatak savladaju i u tome su u velikoj mjeri i uspjeli, tako da se samo u nijansama pokatkad osjetila tu nesrodnost sa ulogom koju su zbog nemogućnosti u izboru morali nositi«, zapaža kritičar.

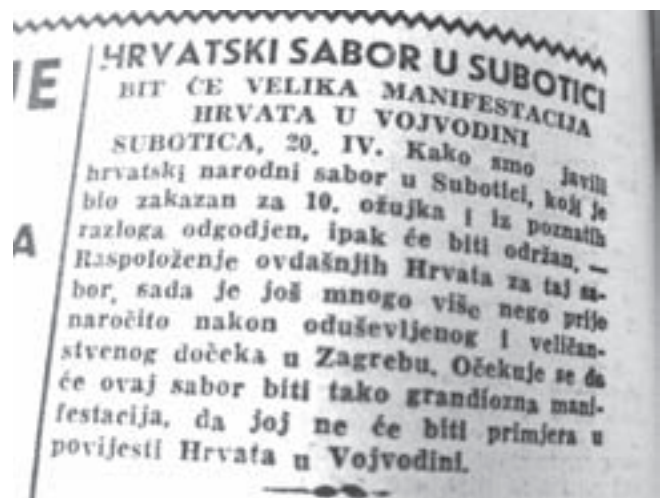
18. travnja 1914. – *Neven* piše da je akcija subotičkih Hrvata u vezi s osnivanjem Prve školske zadruge naišla na veliki odjek u Hrvatskoj te Bosni i Hercegovini. *Obzor*, *Hrvatski pokret*, *Novosti*, *Hrvatski narod* i drugi hrvatski listovi prenijeli su pisanje *Nevena* o osnivačkoj skupštini. I *Hrvatska narodna straža* obećala je pomoć. **Miroslav Tomašić** u Zagrebu, **Milislav Demerec** u Križevcima, **Mihovil Ercegović** u Dubrovniku sakupili su znatan broj članova za Prvu školsku zadrugu u Subotici. Hrvatski omladinski klub u Osijeku, **Mehmed Alija Farlagić** u Trepnju, **Marko Kazić** u Bakru (Rijeka) zatražili su potpisne arke za spomenutu zadrugu.

19. travnja 1940. – *Jutarnji list* piše da je zauzimanjem predstavnika Hrvatske seljačke stranke **Ivo Matić** vraćen na dužnost općinskog bilježnika u Apatinu. Matić je s ovog položaja otpušten dvije godine prije i to iz čisto političkih razloga. Njegovi su protivnici postavili za bilježnika svog čovjeka, ali ga općinsko vijeće nije htjelo priznati. Tako je Apatin dvije godine bio bez bilježnika. Ovaj u administraciji bezprimjeran slučaj najzad je likvidiran zauzimanjem predstavnika BSH i Matić je jučer vraćen na dužnost na opće zadovoljstvo cjelokupnog stanovništva i općinske uprave.

20. travnja 1870. – *Bunjevačke i šokačke novine* pišu da je u Zagrebu osnovano društvo Sv. Jeronima, koje izdaje knjige vjerske sadržine za širi puk. Uredništvo BIŠN primilo je 50 primjeraka njihova kalendara za tekuću 1870. i namjerava ih razdijeliti među »našim siromašnim čitateljima«.

21. travnja 1940. – *Jutarnji list* piše da će hrvatski narodni sabor u Subotici, koji je bio zakazan za 10. ožujka i »iz poznatih razloga odgodjen«, biti ipak održan. Dodaje da je raspoloženje subotičkih Hrvata poraslo nakon nedavno održanog Dana bačko-baranjskih Hrvata u Zagrebu.

Jelena Badovinac-Dimitrijević, urednica časopisa *Matica*

Ljepota održivog življenja

Časopis ima dosljednu uređivačku politiku – promicanje i očuvanje hrvatskog identiteta kroz sadržaj iz sfere kulture, jezika i drugih važnih društvenih djelatnosti i događaja. U Matici objavljujemo upravo to – kulturu i stil života, ljepotu održivog življenja, uređenog društva, snošljivosti, prijateljstva, dijaloga, pijeteta, vjerske i folklorne baštine, kaže urednica Jelena Badovinac-Dimitrijević

Mjesečni časopis *Matica* svojom tradicijom od 1951. godine izlaženja i nazočnošću u hrvatskim iseljeničkim zajednicama diljem svijeta svrstava se među najstarije hrvatske ilustrirane revije. Glavna urednica ove mjesečne revije Hrvatske matice iseljenika od početka ove godine je **Jelena Badovinac-Dimitrijević**, s kojom smo razgovarali o uređivačkoj koncepciji časopisa.

Jelena Badovinac-Dimitrijević u medijima radi 28 godina, bila je na čelu visokotiražnih hrvatskih magazina, dugogodišnja je kolumnistica političkih i ženskih izdanja i TV komentatorica. Posljednjih sedam godina radila je u marketingu kao glavna urednica korporativnih projekata hrvatske medijske kuće *24 sata* osmišljavajući i provodeći brojne konferencije iz područja politike i obrazovanja, promocijske kampanje i ostale događaje od društvenog značaja.

Od kada ste urednica časopisa *Matica*, tko čini uredništvo časopisa, na koliko se stranica tiska časopis i u koliko primjeraka? Koliko je pretplatnika i gdje se sve šalje časopis?

Mjesto glavne urednice *Matice* preuzela sam 1. siječnja 2023., a uredništvo čini dvoje, usudit ću se kazati, iskusnih stručnjaka, koji po vokaciji nisu novinari, ali mnogi bi novinari bili sretni da su im oni mentori. Uz rukovoditeljicu Odjela za nakladništvo **Vesnu Kukavica** i povjesničara **Marina Knezovića** – rukovoditelja Iseljeničke baštine, tu je i naša novinarka **Snježana Radoš**. Moram također istaknuti da zbog kompleksnosti tema u *Matici* u brojnim situacijama sugestije i konzultacije s ravnateljem HMI-ija **Mijom Marićem** su iznimno vrijedne jer mojim idejama daju dodatni benefit u sadržajnom smislu. *Matica* u godini dana izlazi 10 puta na 68 stranica, od toga su dva dvobroja s više sadržaja. Tiska se u više od 2.500

primjeraka, a primaju je najvećim dijelom Hrvati u 53 zemlje širom svijeta. *Matica*, primjerice, odlazi i na brojna inozemna sveučilišta pri kojima djeluju lektorati hrvatskoga jezika i kulture.

Što karakterizira uređivačku politiku ovog časopisa?

Matica je najstariji hrvatski časopis koji kontinuirano izlazi već 73 godine. Prema tako impozantnoj brojci čovjek osjeća veliko poštovanje, a pogotovo ja koja sam tek stupila na dužnost. U presjeku tih godina časopis je imao dosljednu uređivačku politiku – promicanje i očuvanje hrvatskog identiteta kroz sadržaj iz sfere kulture, jezika i drugih važnih društvenih djelatnosti i događaja. U *Matici* se pokušavamo staviti u poziciju hrvatskog ise-

ljenika pa da parafraziram Vesnu Kukavica, čini nam se da čileanski, američki i australski Hrvat ili onaj iz recimo Fojnice i Vojvodine, kao i onaj koji živi na sjeveru Europe, žele čuti o nekom atraktivnom kulturnom zbivanju, nečem što svjedoči o vrijednosti njihova naroda, a koje nije manje atraktivno od onih ljepota kulturnih zbivanja s kojima se diči jedan Čileanac, Amerikanac, Norvežanin ili Srbin. Kako kultura na Zapadu izvire iz uspješne poslovne zajednice koja ju obilato podupire, čini nam se da u *Matici* objavljujemo upravo to – kulturu i stil života, ljepotu održivog življenja, uređenog društva, snošljivosti, prijateljstva, dijaloga, pijeteta, vjerske i folklorne baštine.

Je li časopis grafički i sadržajno redizajniran? Koliku važnost ima fotografija u časopisu?

Časopis smo potpuno grafički redizajnirali imajući na umu da se struktura čitatelja mijenja kroz godine. I dalje nam je primarno važan sadržaj, no svjesni smo da slika nekad govori više od tisuću riječi i da novije generacije jednom slikom kažu sve ono što bi stalo u karticu teksta. U redizajniranoj *Matici* fotografijama smo dali više prostora i trudimo se da cjelokupni slikovni materijal bude u visokoj rezoluciji budući da časopis ima iznimno kvalitetnu gramažu papira. Sadržajno smo uveli nove rubrike, *Fokus* u kojem pratimo važne događaje za Hrvate izvan Hrvatske, *Matičinu čitaonicu* u kojoj dajemo uvid u najnovija književna dostignuća, feljton u kojem obrađujemo živote Hrvata čija su dostignuća ostvarena na svjetskoj razini, glavni intervju koji uvijek prati aktualna događanja, a tu je i serijal o sakralnoj baštini koja se nalazi u samostanima u Bosni i Hercegovini.

Koliku važnost imaju intervjui u časopisu?

Veliku. Intervju je jedna od najzahtjevnijih novinarskih formi – pripremi pitanja prethodi istraživanje, a od sugovornika se treba dobiti ono najvažnije, što nije uvijek lako. Intervju u pravilu prate tailor made fotografije, što je također ponekad teže izvedivo zbog niza objektivnih razloga. No, to je forma koja je dokazano čitateljima najdraža – imaju mogućnost selektirati pitanja koja žele pročitati, a kroz odgovore dobiju sebi važne informacije. Za prvi broj redizajnirane *Matice* imali smo intervju s predsjednikom Vlade Hrvatske **Andrejem Plenkovićem**, u sljedećem broju razgovarali smo s ministricom poljoprivrede **Marijom Vučković**. Uvođenje intervjua s političarima nisu razgovori na temu politike nego intervjui iz kojih Hrvati van domovine dobivaju razne informacije o državnim politikama kao što je mjera »Biram Hrvatsku« o subvencioniranju studiranja hrvatskog jezika u Hrvatskoj za Hrvate strane studente, o budućim investicijama, projektima koji možda neke od njih potaknu na povratak ili ulaganje, kulturno-društvenim programima u koje se putem natječaja mogu uključiti.

Polaže li časopis posebnu pozornost na folklornu baštinu?

Uspostavili smo odličnu suradnju s Institutom za etnologiju i folkloristiku pa tako u svakom broju stručnjaci iz Instituta obrađuju temu iz njihovog kruga djelovanja. Što se tiče samog folklora iliti scenske primjene plesnih narodnih običaja među mladima i starima, radi se o kul-

turno-umjetničkom području koje spaja možda i najviše Hrvata iseljenika s Hrvatskom, a i međusobno. Hrvatska matica iseljenika već tradicionalno provodi Ljetnu i Zimsku školu folklora, zasigurno najbolju školu za edukaciju budućih folklornih voditelja pojedinih društava u iseljeništvu. Taj program je verificiran na državnoj razini. Folklor kroz desetljeća trajanja časopisa zauzima značajan prostor u *Matici* kao važan dio nematerijalne kulturne baštine pa smo tako nastavili i dalje, pojačavši sa suradnjom s Institutom.

Pričaju li se priče u časopisu i o nematerijalnim kulturnim dobrima?

Ne propuštamo priliku objaviti sve što smatramo važnim iz sfere digitalnih tehnologija i inovacija, poput primjerice projekta digitalizacije nematerijalne kulturne baštine vojvođanskih Hrvata čija je građa odnedavno dostupna i online u repozitoriju Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata. U časopisu veliku pažnju polažemo na reprezentativne izložbe hrvatskih vizualnih umjetnika, filmske i kazališne festivale te knjišku produkciju u svim granama ljudske djelatnosti od književnosti do prirodnih znanosti, a najviše pozornosti dajemo jezikoslovnoj kroatistici budući je misija naše ustanove njegovanje materinskoga jezika među Hrvatima izvan Hrvatske koji žive u višejezičnim prekomorskim sredinama, ali i bližem europskom susjedstvu gdje su pripradnici hrvatske manjine mahom dvojezične osobe na tlu 12 zemalja srednje i jugoistočne Europe. Nastojimo opisati svekolike kulturne prakse hrvatskih ljudi u pokretu, koliko god to zvučalo pretenciozno.

U kojoj mjeri časopis polaže pozornost na visoku kulturu, kulturna djela, proizvode koji se smatraju iznimno vrijednim umjetničkim ostvarenjima?

Uz amatersko stvaralaštvo hrvatskoga naroda od samog početka časopis *Matica* vodi računa o ravnomjernoj zastupljenosti reprezentativnih uzoraka nacionalne kulturne i umjetničke produkcije: pratimo glazbeno-scenska ostvarenja, likovne i dizajnerske izložbe te filmsku i televizijsku produkciju – koju iseljenici mogu posljednjih desetak godina pratiti i putem interneta.

Koliko se prostora u časopisu odvaja za priloge o aktualnostima u životu hrvatske zajednice u Srbiji?

Velik prostor časopis *Matica* posvećuje hrvatskoj manjini u Srbiji, zahvaljujući izuzetno bogatoj suradnji s vašim tjednikom, kao i istoimenom izdavačkom ustanovom NIU *Hrvatska riječ*, te Zavodom za kulturu vojvođanskih Hrvata, ali i brojnim kulturno-umjetničkim društvima diljem Vojvodine. Primjerice, ovogodišnju *Matičinu* temu u okviru državne manifestacije posvećene knjizi i čitanju *Noć knjige* posvećujemo petnaestogodišnjoj nakladničkoj djelatnosti Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, a program će se održati u Hrvatskoj matici iseljenika u Zagrebu 21. travnja 2023. Pratimo i sve aktivnosti Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske koje su usmjerene na projekte Hrvata u Vojvodini poput izgradnje *Hrvatske kuće* u Subotici i slično.

Zvonko Sarić

Dražen Prčić: *Subotica pričao o fotografiji II.*

»Obogatila me spoznaja da sam neke ljude sačuvao od zaborava«

»Jeste li znali da je kapetan 'Bačke' Čiča bio prvi Subotičanin koji je sudjelovao na Olimpijskim igrama 1924. u Parizu? On je i prvi subotički mladoženja koji se nije vjenčao u bunjevačkom ruvu i čizmama. Čiča se vjenčao u smokingu, jer je to vidio u Parizu«, priča Prčić

»N a stranicama ove knjige mozaik iz prošlosti Subotice oživljava i prikazuje nam se kroz oko kamere i autorovo viđenje«, dio je predgovora arhivskog savjetnika **Stevana Mačkovića** u nedavno objavljenoj knjizi *Subotica pričao o fotografiji II.* autora **Dražena Prčića**. Riječ je o nastavku Prčićeve istoimene knjige iz 2020., a u obje autor piše o starim fotografijama.

U prvoj knjizi Prčić je pisao o vremenu s kraja XIX. i početka XX. stoljeća, u drugoj do sredine XX. stoljeća, a s obzirom na to da su čitatelji iskazali zainteresiranost za treću, autor kaže da će je biti i da će njome obuhvatiti moderno doba Subotice.

Svoju ljubav prema rodnome gradu ovaj subotički pisac i novinar pretočio je u tetralogiju o povijesti Subotice koja se sastoji od spomenutih knjiga i dva povijesna romana – *Horvacki Bačka* i *Advokat*.

NK Bačka

Priče su u knjizi *Subotica pričao o fotografiji II.* poredane kronološkim redoslijedom. Otvara ju priča o izgradnji Kerske crkve krajem XIX. stoljeća koja je u tom trenutku najviši objekt u Subotici, a već početkom XX. stoljeća izgrađena je Gradska kuća koja će do danas ostati najviša građevina. Iz tog razdoblja je i najstarija fotografija Subotice iz 1870. koju je autor priložio uz priču o *hetiji* – tradicionalnom »pijačnom danu«, koja donosi interesantne detalje ondašnjeg načina života poput činjenice da se na upaljač, petrolej i sol plaćao porez.

Najviše priča smješteno je, kako autor kaže, uvjetno rečeno u srednjem dobu do 50-ih godina XX. stoljeća.

Prčić preko fotografija donosi priče o znamenitim zgradama, tvrtkama, osobama, udruženjima pa i doga-

đajima. Tako priča priču o odlasku svećenika i književnika **Alekse Kokića** u vojsku, nakon kojega će za samo dva tjedan preminuti u 27. godini života; rođenim Subotičanima – prvom veleposlaniku Hrvatske u SAD-u **Petru Šarčeviću** i liječniku u spašavanju preživjelih putnika s broda *Titanic* dr. **Arturu Munku**; tvornici čokolade *Ruff* na čijim temeljima je izgrađen *Pionir*, posljednjim subotičkim fijakerima, Majmun placu...

Među Subotičanima Prčić je prepoznat kao osoba koja piše o Nogometnom klubu *Bačka* te mu je čak posvetio i jednu svoju knjigu. Za sve je »kriv« njegov pradjed **Martin Horvacki**, koji je bio aktivan u *Bačkoj* od osnutka. Najprije kao igrač, a potom funkcionar i, kako Prčić kaže, ondje je ostavio ogroman trag.

»Najstarija fotografija nogometa na ovim prostorima je s prve utakmice *Bačke* 3. kolovoza 1901. i nalazi se u mojoj prvoj knjizi *Priča o fotografiji*. U drugoj sam pisao o čuvenoj tribini na stadionu *Bačke* na kojoj su bili svi viđeni Subotičani, jer je i u ono vrijeme između dva svjetska rata, kao i danas, nogomet bio dio urbane kulture grada. Bila mi je želja sačuvati od zaborava i velikane koji su činili *Bačku* poput **Stjepana Šarčevića** i **Andrije Kujundžića Čiče**. Jeste li znali da je kapetan *Bačke* Čiča bio prvi Subotičanin koji je sudjelovao na Olimpijskim igrama 1924. u Parizu? On je i prvi subotički mladoženja koji se nije vjenčao u bunjevačkom ruvu i čizmama. Čiča se vjenčao u smokingu, jer je to vidio u Parizu.«

Arhivar amater

Prčić kaže da je reakcija na knjigu dobra, jer čitatelji imaju priliku doznati nešto novo o Subotici ili dograditi postojeće znanje iz povijesti.

»Svatko zna da je Gradska kuća počela s izgradnjom 1908. jer piše na njoj, ali malo njih zna da nitko nije poginuo za vrijeme izgradnje, da je glavni nadzornik radova bio **Titus Mačković**, da je trebala biti izgrađena u baroknom stilu po želji predstavnika vlasti u Ugarskoj, a ne secesijskom za što se zalagao naš gradonačelnik **Károly Bíró**. Danas Subotičani znaju tko je Bíró zbog nedavno podignutog spomenika u centru, ali ne znaju možda da je on izgradio i Ženski štrand i Veliku terasu na Paliću i da je na kraju umro odbačen, u teškom siromaštvu. Ista je priča i s Kerskom crkvom – javnosti nije poznato, ali interesantno je pročitati kakvi su majstori u ono vrijeme radili na njoj, kakvo bogatstvo ona ima unu-

tra... E, to je cilj ove knjige, da na popularan način kroz kratke priče educira čitatelje o povijesti grada.«

Autor navodi kako Subotičani vole slušati o bogatoj povijesti svojega grada, ali da nemaju dostupne literature s obzirom na to da je **István Iványi** pisao prapovijest Subotice prije puno, puno godina i da je to do danas jedina povijesna stručna knjiga.

»Problem je što pisanje povijesnih činjenica iziskuje ogroman rad. Ja sam za ove knjige potrošio više od 15 godina i dan-danas sam u potrazi za verifikacijom nekih podataka iz povijesti. Radim ovo jer volim i smatram da je ona dio svih nas, osnova sadašnjosti i kamen temeljac budućnosti«, pojašnjava Prčić.

Prčić za sebe kaže da je arhivar amater. Puno fotografija objavljenih u prvoj i drugoj knjizi *Subotica: Priča o fotografiji* je iz njegovog obiteljskog fundusa koji je bogat s obzirom na to da mu je pradjed bio glavni arhivar Subotice više od 30 godina. Građu je pronalazio i u subotičkom Povijesnom arhivu odakle su mu i glavni suradnici ove knjige: **Stevan Mačković** i **Dejan Mrkić** (u prvoj mu je glavni suradnik bio pravnik **Grgo Bačlija**) te po terenu.

»Ljepota ovoga posla je odnos koji se uspostavlja s kazivačima. Svaka priča iz knjige sadrži kazivača, ili je to netko tko je vlasnik fotografije, odnosno tko je proživio događaj o kojemu pišem, ili stručnjak iz određenog područja. Svaki podatak u knjizi je provjeren puno puta u povijesnim izvorima kao što su crkvene knjige i arhivska građa«, kaže Prčić.

Prije knjiga *Subotica priča o fotografiji I. i II.* Prčić je napisao 15 romana. Za sebe kaže da je bio pisac za zabavu, a sada je sazio i uradio nešto što je oduvijek želio – otrgnuo je od zaborava fragmente povijesti svojega grada.

»Postoji jedna velika razlika između onoga što sam prije radio – pisao zabavne romane, i ovih priča o fotografiji. Na neki način sam s tom prošlošću i ja dobio na zrelosti, dobio sam jednu patinu što je i želja svakog čovjeka koji se bavi umnim radom. Ove priče su me i duhovno i istinski obogatile. Prije svega obogatila me spoznaja da sam neke ljude sačuvao od zaborava. Ovo mi je kruna dosadašnjeg rada, jer je ovo nešto što ostaje zauvijek. To ti oplemeni biće«, priča autor.

Prčić ne krije ponos rodnim gradom i ljudima koji su ga stvorili te poručuje kako je Subotičanin svatko tko je lijepo odgojen i obrazovan i tko nastoji svojim djelom i aktivnošću doprinijeti boljitku grada, tko ga voli i tako se i ophodi prema njemu.

J. D. B.

Petar Šarčević,
prvi veleposlanik RH u SAD

Ideju o čuvanju fotografija i priča koje one nose Prčić je dobio još 2009. kao novinar našega tjednika, kada je pokrenuo i istoimenu rubriku *Priča o fotografiji*, koja je aktualna i danas i u kojoj je objavljeno preko 600 radova.

Posjet apostolskog nuncija Subotičkoj biskupiji

Zajedništvo koje je Uskrs učinilo još svečanijim

Misom posvete ulja na Veliki četvrtak započeo je posjet apostolskog nuncija u Srbiji mons. **Santa Gangemia** Subotičkoj biskupiji, koji je tijekom Svetog trodnevlja bio predvoditelj obreda i misnog slavlja u subotičkoj katedrali sv. Terezije Avilske.

Razlog dolaska apostolskog nuncija jest poziv dijecezanskog upravitelja Subotičke biskupije mons. **Ferenca Fazekasa** da predvodi misu posvete ulja, budući da je Subotička biskupija bez pastira, a tu misu može predvoditi samo biskup. Nuncij je rado prihvatio poziv, te je izrazio spremnost da u ovoj biskupiji proslavi Sveto vazmeno trodnevlje. Ovo je ujedno bila i prilika da se mons. Santo Gangemi upozna sa Subotičkom biskupijom i zajednicom vjernika, što je itekako važno imajući u vidu da je u postupku imenovanje novog subotičkog biskupa.

Tako je ovim povodom nuncij predvodio i misu Večere Gospodnje na Veliki četvrtak, obred Muke Gospodnje na Veliki petak, Vazmeno bdjenje na Veliku subotu i svečano euharistijsko slavlje na Uskrs. Tijekom svog posjeta nuncij je posjetio i župnu crkvu Uskrsnuća Isusovog na Veliki petak, budući da je zbog loših vremenskih uvjeta pobožnost križnoga put umjesto na gradskoj Kalvariji održana u ovoj crkvi. Tada se obratio na obje pobožnosti, odnosno vjernicima na mađarskom i hrvatskom jeziku. Nuncij se ovom prilikom susreo i s gradonačelnikom Grada Subotice **Stevanom Bakićem** i predstavnicima grada, te je u

biskupiji imao susret s predsjednikom Skupštine grada dr. **Bálintom Pásztorom**, dogradonačelnikom Subotice **Imreom Kernom**, kao i predsjednikom Skupštine AP Vojvodine **Istvánom Pásztorom**.

Na Veliku subotu nuncij je posjetio i Biskupijsko svetište Gospe od suza na Bunariću, susreo se s Čuvarima Božjeg groba, te je obišao redovničke družbe časnih sestara u Subotici, kao i crkvu sv. Roka u Subotici.

Možemo reći kako je ovaj posjet bio više negoli aktivan, a tijekom svog boravka je mislio na svakoga s kime se susreo, te je tako i ministrante, koji su služili oko oltara tijekom njegovog posjeta nagradio medaljicama sv. Oca i krunicama.

Tijekom misnih slavlja i obreda mons. Gangemi se trudio govoriti hrvatskim jezikom kako bi ga što više ljudi razumjelo, te je u svom obraćanju na kraju uskrsne svete mise zahvalio svima na danima zajedništva i ispričao se što još uvijek ne govori dobro hrvatski jezik, te se obratio riječima:

»Liturgijski pozdrav koji vam je bio upućen na početku ovog slavlja, Mir vama, jest želja dobra koje proizlazi iz praznog groba. To je pozdrav kojeg uskrsli Isus upućuje svojim tadašnjim učenicima, a danas ga upućuje nama, njegovim sadašnjim učenicima. Mir koji nam donosi Krist nije samo odsustvo rata nego se on sastoji od one duboke harmonije koja se učvršćuje između Stvoritelja i njegova

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Božje milosrđe

stvorenja, između Boga i nas, a potom između nas i naših bližnjih. To je mir kojeg je potrebno stalno izgrađivati, jer se lako naruši; uvijek ga je potrebno tražiti jer se često izgubi; uvijek ga je potrebno otkrivati jer se nerijetko skriva među ranama povijesti i biva brkan s našim interesima i korišću. Kao ljudi, a još više kao kršćani prepoznamo potrebu tog dara odozgor i vapimo za njim svojim molitvama i odlukom da ćemo promijeniti svoje živote. Često to činimo, uvijek to ištemo, a koliko je prikladno i nužno moliti za taj dar skupa s oprostjenjem jasno govori to što za njega molimo na početku svake mise kako bi naša žrtva 'bila prenesena na nebeski žrtvenik pred božansko veličanstvo' Boga koji je milosrđe, ljubav i oprostjenje«, rekao je mons. Gangemi, te je okupljenim vjernicima podijelio svečani blagoslov s potpunim oprostom tražeći od Gospodina ne samo da nas oslobodi od naših grijeha nego i da nas očisti od svake navezanosti na zlo, kako bismo bili manje nedostojni pristupati svetoj pričesti.

Mons. Santo Gangemi rođen je 1961. godine u Mesini (Sicilija) u Italiji. Za svećenika je zaređen 28. lipnja 1986. godine. Diplomirao je crkvenu povijest, te je u diplomatsku službu Svete Stolice ušao 1991. godine, nakon čega je djelovao u diplomatskim predstavništvima Svete Stolice u Maroku, Italiji, Rumunjskoj, Kubi, Čileu, Francuskoj, Španjolskoj i Egiptu. Papa **Benedikt XVI.** imenovao ga je 2012. godine za nadbiskupa i dodijelio mu službu apostolskog nuncija na Solomonskim Otocima. Iste godine mu je pridodana i služba apostolskog nuncija u Papui Novoj Gvineji. Te službe je vršio do 2013., kada ga je papa **Franjo** imenovao za apostolskog nuncija u Gvineji, te od 2014. i u Maliju. Od 2018. godine je bio apostolski nuncij u El Salvadoru, da bi ga papa 12. rujna 2022. imenovao apostolskim nuncijem u Srbiji, a 12. prosinca 2022. je predao akreditirano pismo predsjedniku Srbije **Aleksandru Vučiću**, čime je službeno otpočeo svoju službu u Srbiji. Osim materinjeg talijanskog jezika, govori još francuski i španjolski.

Ž. V.

Druge vazmena nedjelja puna je poruka koje održavaju uskrsnu radost jednako snažnom kao prije tjeđan dana kada smo se radovali Uskrsnuću. Isus susreće Tomu, koji nije bio s učenicima u vrijeme prvog ukazanja (usp. Iv 20, 9-31), Petar hrabri prve kršćane snažnim riječima koje vraćaju nadu i otkrivaju smisao vjere u Uskrslog (usp. 1Pt 1, 3-9), prva kršćanska zajednica živi u bratskom ozračju, koje je i danas kršćanski ideal (usp. Dj 2,42-47), uz to Crkva ovu nedjelju slavi i kao Nedjelju Božjega milosrđa.

Bog je pobjednik

Radost Uskrsa je velika i obuzima svako srce, ali život je često suviše težak, te tu radost teškoće potisnu u drugi plan. No spasenje koje nam je Bog podario po uskrsnuću svoga Sina ostaje za čovjeka trajno, nikakav ljudski zaborav ne može ga potisnuti. Petar podsjeća svoju zajednicu: »Blagoslovljen Bog i Otac Gospodina našega Isusa Krista koji nas po velikom milosrđu svojem uskrsnućem Isusa Krista od mrtvih nanovo rodi za životnu nadu, za baštinu neraspadljivu, neokaljanu i neuvelu, pohranjenu na nebesima za vas...« (1Pt 1). Božje je milosrđe veliko i njegova ljubav neizmjerena te žrtvom svoga Jedinorođenca želi spasiti posmulo čovjeka. Uskrsnućem svoga Sina dao je čovjeku novu nadu, nadu koja okreće čovjekov pogled u vječnost. Smrt nije kraj, tuga nema posljednju riječ, jer Gospodin uskrisava ono što djeluje mrtvo. Bog je pobjednik nad tugom i patnjom, nad smrću i krajem. Postoji kraj, ali ne kao ništavilo i jad nego kao vječna radost. Kod Boga je završetak novi početak, sretan, onako kako bi čovjek i volio da je, ali mu se pod teretima ovoga svijeta čini da ne može biti tko.

Kušnje

Petar zato ohrabruje: »Zbog toga se radujte, makar se sada možda

trebalo malo i žalostiti zbog različitih kušnja: da prokušnost vaše vjere – dragocjenija od propadljivog zlata, koje se ipak u vatri kuša – stekne hvalu, slavu i čast o objavljenju Isusa Krista.« (1Pt 1). U prva vremena vjera je kušana progonima i mučeništvima. Danas neke druge kušnje opterećuju našu vjeru. Najgore je kada vjernik pomisli da je sam, da Bog ne vidi i ne čuje njegove molitve, jer ga pritišću različite patnje i nepravde. No, to su kušnje kojima Bog kuša našu vjeru. U najtežim trenucima trebamo vjerovati najsnažnije, jer nam je tada Bog najbliži. Svojim milosrđem utješit će nas i nagraditi vječnošću, ali ne smijemo posustati, ne smijemo dopustiti da nam vjera malaksa pod teretom kušnji. A snaga je u molitvi.

Bog je milosrdan

Ova nedjelja je Nedjelja Božjeg milosrđa. Bog poručuje da je njegovo milosrđe vanvremensko, da je bezgranično, da u njegovom probodenom srcu ima mjesta za svakog čovjeka. On je onaj koji liječi, onaj koji daje snagu, koji pridiže posrnutog, On, milosrdni Bog. Radost uskrsnuća nije završila, prenosi se stoljećima i na nas danas. Kristova žrtva je prinijeta jednom za svagda i od te vjere trebamo živjeti i mi danas. Mnogo je patnje, nepravde i boli, ali Gospodin svojom milosrdnom rukom sve to može otkloniti, i hoće. No, sve što nas tišti i opterećuje našu vjeru trebamo s povjerenjem predati u Njegove ruke. Ne smijemo nikada zaboraviti koliko je prema nama milosrdan i da to milosrđe izlazi iz njegova srca, koje je dao za nas probosti. Zato nas Bog nikada ne ostavlja same, samo kuša našu vjeru, kao što je kušao i prve kršćane, a molitva nas čini snažnima da iz kušnje ne izađemo pobijeđeni nego kao pobjednici, s još snažnijom vjerom i većim pouzdanjem u njegovo milosrđe.

noć knjige

nocknjige.hr

21-23. 4. 2023.

Svjetski dan knjige
Dan hrvatske knjige

NOĆ KNJIGE U HRVATSKOJ MATICI ISELJENIKA,
TRG STJEPANA RADIĆA 3, ZAGREB,
21. TRAVNJA 2023. OD 12.00 DO 16.00 SATI

Matičina tema u Noći knjige 2023:

KAZIVAČI - ČITAČI

12.00 SATI, VELIKA DVORANA HMI

Matičin čitalački maraton počinje promocijom dviju knjiga: „**Hrvati u Banatu: doseljavanje, tradicijska baština i identitet**“ (2022) i „**Identitet srijemskih Hrvata kroz prizmu tradicijske baštine**“ (2020) u suizdavaštvu FF Pressa: Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Zavoda za kulturu vojvodanskih Hrvata, Subotica.

13.00 SATI, GALERIJA HMI – II KAT

Otvorenje izložbe *Živa baština* – nematerijalna kulturna baština Hrvata u Srbiji.

14.00 SATI – 16.00 SATI, MALA DVORANA HMI

Slušamo kazivače i čitače priča Hrvata iz Vojvodine.

Pun kufer knjiga: Izložba nakladničke djelatnosti Zavoda za kulturu vojvodanskih Hrvata i Katedre za migracije i manjinske zajednice Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Organizator Matičine Noći knjige: Hrvatska matica iseljenika

Suorganizatori Matičine Noći knjige: Zavod za kulturu vojvodanskih Hrvata iz Subotice, FF press, te Katedra za migracije i manjinske zajednice Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Sve o manifestaciji Noć knjige 2023 na vašem je dlanu
ako kliknete na svom mobitelu adresu: **Nocknjige.hr**

Kalvarije po Vojvodini (IV.)

Kalvarijsko brdo u Srijemskim Karlovcima

Kalvarijsko brdo je jedno od brda unutar naselja Srijemski Karlovci. Proteže se usporedno s tokom Dunava i okruženo je s južne strane Matoševom ulicom, a sa sjeverne Ulicom Ivana Filipovića. Obloga oblika, profil mu je zanimljiv, budući da se na gornjem platou nalazi jedini preostali križ, a na donjem, negdje na polovici padine brda, postaje križnoga puta s ophodnom stazom. Ostalo ih je devet, u različitim fazama destrukcije: nekima je uništena gornja polovica, nekima krov, kod nekih su prizori križnog puta zatvoreni metalnim pločama, a kod drugih izvađeni. Čini se da se srušeni ostaci jedne postaje nalaze na pješačkom putu, tj. zemljanom dijelu nogostupa Matoševe ulice. Do gornjega platoa vode stube. Kalvarija je pritisnuta urbanizacijom i pojedine postaje su tik uz ograde susjednih dvorišta u Ulici I. Filipovića, odnosno uz kolovoz te ulice. Karlovačke ulice su gotovo po pravilu vrlo uske, često bez nogostupa, te postoji opasnost da će Ulica I. Filipovića nastaviti »gristi«
kalvarijsko brdo.

Na križu, jednostavnom i metalnom, na kojem je ostala polovica limenog Kristovog korpusa (okrenuta prema sjeveru) nema natpisa. Nema ga ni na drugom postamentu. On je prevrnut, križu traga nema. Po riječima karlovačkoga župnika vlč. **Mateja Perića**, postojeći križ je naknadno postavljen kako bi se obilježilo da tu zaista jeste Kalvarija – mjesto pobožnosti katoličkoga puka.

»To se dogodilo nakon što su ostala dva križa bila devastirana i uništena tijekom 1990-ih godina, kada je započelo i uništavanje postaja. Od nekih su uzimane cigle i drugi dijelovi, druge su rušene. Već kako je kome trebalo«, kaže Perić.

On dodaje da je bilo inicijative u Skupštini općine da se Kalvarija obnovi, budući da je ovo javni prostor, no ona je preglasana«, dodaje on.

O povijesti Kalvarije u Karlovcima nije moguće saznati puno. Izgleda da je bila prisutna u prvim desetljećima obnovljene crkvenosti u Srijemu, nakon odlaska Turaka, a znakovito je i to da se u neposrednoj blizini nalazi crkva Gospe od Mira u kojoj je 1699. potpisan Karlovački mir. U prvim kanonskim vizitacijama, godine 1763., Karlovce je vizitirao biskup **Josip Antun Čolnić** i u vrlo opširnom opisu župe Presvetoga Trojstva, kada je župnik bio **Juraj Ljubičić**, a katoličko pučanstvo činili Nijemci, Hrvati i Česi, navodi se: »Postoji kalvarijsko brdo podignuto milostinjom župljana, koja se održava iz milostinje koju ljudi daju u posudicu, osobito za vrijeme korizme iz pobožne darežljivosti«. U vojnim mapama Slavonije i Srijema Kalvarija s ubilježenim sakralnim mjestom javlja se tek 1865./69. godine.

S Kalvarije se pruža prelijep pogled na Srijemske Karlovce, Dunav, crkvu Gospe od Mira, kapelu sv. Jakova... Okružena je prelijepim borovima. Zaslužuje mnogo bolji tretman nego što ga sada ima.

M. T.

HKC "BUNJEVAČKO KOLO" ORGANIZIRA

Dalmatinske večeri

U SVEČANOJ DVORANI CENTRA, PRERADOVIĆEVA 4, SUBOTICA

14. 04. 2023.

- 18 SATI - PREDSTAVA "PICCOLO TEATAR" „KO MI MAKO SAKO“
- 19 SATI - GASTRONOMSKA DEGUSTACIJA I PROMOCIJA TURIZMA I GOSPODARSTVA HVARA

15. 04. 2023.

- 18 SATI - ZAJEDNIČKI KONCERT KUD „JELSA“ I ŽENSKA KLAPA "ČUVITE" SA ŠOLTE I HKC „BUNJEVAČKO KOLO“
- 19.30 SATI - GASTRONOMSKA DEGUSTACIJA I PROMOCIJA TURIZMA I GOSPODARSTVA HVARA

O prezimenima bačkih Hrvata (XL.)

Piše: Vladimir Nimčević

Strilić

Između dvaju svjetskih ratova, odnos vladajućih krugova u Somboru prema Bunjevcima bio je mačehinski. Drugim riječima, »dobar Bunjevac« bio je i ostao samo onaj tko ne postavlja pitanje čak ni onda kada se od njega traži da zakrvi s rođenim bratom. **Bela Strilić**, **Martin Matić**, **Stipan Stolišić** i drugi slični intelektualci bili su ne predstavnici Bunjevaca nego radikalskih vlasti među Bunjevcima. Oni se, dakle, nisu bavili kako poboljšati materijalni i politički položaj Bunjevaca nego kako održati njihovu podršku za interese Narodne radikalne stranke ili neke druge vladajuće skupine.

Sluga režima

Bela Strilić rođen je 27. XII. 1873. u Novom Sadu. Kršten je u crkvi Marijinog Imena 29. XII. iste godine. Bio je sin službenika Okružnog kraljevskog suda u Novom Sadu **Aleksandra Strilića** (1845. – 1926.) iz Sombora i **Amalije Sertić** iz Vukovara. Iako je bio iz braka Hrvata i Hrvatice, ipak je odrastao u nacionalnog Mađara. U austrougarsko vrijeme bio je antisemitski nastrojeni solgabirov, tj. kotarski načelnik (járásí főszolgabíró) u Senti. U Kraljevini SHS bio je član Narodne radikalne stranke i računao je na podršku svojih bunjevačkih rođaka, naročito svog brata **Đene Strilića**, činovnika Bačke županije u Somboru, koji se 1936. javlja čak kao zamjenik somborskog gradonačelnika. Naime, kao radikal Bela je bio u obvezi širiti ne samo krug pristaša nego i članstva. Kao mađarski predstavnik na radikalskoj listi Strilić je ušao 1927. u Narodnu skupštinu u Beogradu.

Ipak, njegove srpske kolege nisu ga uvijek gledali s uvažavanjem. Štoviše, nerijetko je bio predmet omraze i sumnjičenja, čemu je uzrok bio goli interes. Posljedično, neki su ga htjeli prikazati javnosti kao stranog i antidržavnog elementa. To samo pokazuje da se ni oni Bunjevci, koji su surađivali s radikalskim vlastima nisu nalazili u ništa boljem položaju od onih koji su odabrali oporbu kao način svog političkog djelovanja. Kao nesrbi morali su dokazivati svoju vjernost, nekada čak i po cijenu otvorene konfrontacije sa svojim sunarodnjacima.

Genealogija

Bela Strilić pripadnik je razgranate somborske obitelji (salaš Strilić u ataru Sombora jedan je od najstarijih sačuvanih salaša u Vojvodini). Međutim, ne potječe od onog ogranka obitelji (braća **Antun** i **Petar**), koji je 1791. dobio plemstvo (Antun je bio i gradski senator). Među spisima **Josipa Vojnića od Bajše** nalazi se genealogija Bele Strilića. Dopunjena podacima do kojih je došao pisac ovih redova, ona izgleda ovako: **Lazar** i **Marta Marošević** (vj. 1768); Josip (r. 16. III. 1774.) i **NN**; **Đuro** i

Tereza Matarić (vj. 1824.); **Aleksandar Benjamin** (r. 18. III. 1845.). Bela je u braku s **Margit Esztergomy** imao sina **Károlya** (1918. – 1964.), koji je bio svećenik u Senti. Bela je imao brata **Đenu**, čija se kći **Rumenka (Piroska)** udala za **Zlatka Bauera**, rođaka zagrebačkog nadbiskupa **Antuna Bauera** 1935.

Nacionalni identitet

Kraljevina SHS je na papiru vodila »odlučnu borbu« za »nacionalizaciju Bačke i Banata«. U praksi pak proces mađarizacije nastavio se odvijati potpuno nesmetano. Možda najbolji pokazatelj je slovačka populacija u Bačkoj Topoli, koja je u ovom razdoblju izgubila svoj identitet. I Bela Strilić, iako hrvatski sin, držao se kao Mađar, a ne kao Bunjevac. I mađarski tisak ga doživljava kao »svog sunarodnjaka«. Njegov sin bio je svećenik Károly, kojega je u Subotici 26. V. 1940. zaređio biskup **Ljudevit Budanović**.

Bela Strilić umro je 19. VI. 1928. u Senti. Sahrnjen je 21. VI. uz veliko sudjelovanje stranačkih (radikalskih) kolega i srpskog županijskog činovništva kojima je vjerno služio: iz Subotice su došli subotički nadžupan **Dušan Manojlović**, javni bilježnik **Radivoj Miladinović** i odvjetnik **Miloš Rafajlović**. Od narodnih zastupnika pojavili su se **Joco Lalošević**, **Sreten Sretenović** i **Dimitrije Vujić**. Gradonačelnik Sente **Slobodan Đorđević** također je prisustvovao njegovom sprovodu.

Održana županijska razina kviza *Čitanjem do zvijezda*

Volim London karta za Čakovec

Posljednjeg dana prije uskrasnih blagdana i proljetnog raspusta, 6. travnja, je u novoj čitaonici Gradske knjižnice Subotica održano županijsko, međuškolsko natjecanje *Čitanjem do zvijezda* za učenike osnovnih škola u Subotici, Maloj Bosni i Đurđinu koji nastavu pohađaju na hrvatskom jeziku.

Bio je to dan odluke, odluke tko će putovati u svibnju u Čakovec i predstavljati nas na nacionalnoj razini kviza znanja i kreativnosti.

U subotičkoj knjižnici okupilo se 15 osnovaca, ukupno pet ekipa koje su pisale test znanja kao i četiri učenice koje su se natjecale u kategoriji kreativni uradak, plakat. Ovogodišnja tema kviza bila je *Volim London*, a trebalo je pročitati tri djela ove tematike:

Sir Arthur Conan Doyle: *Sherlock Holmes: Grimizna istraga*

Krunoslav Mikulan: *Pekinezer Princ u službi Njezina Veličanstva*

David Walliams: *Zvijer iz Buckinghamske palače.*

Nakon ispravljanja testova i predstavljanja plakata uslijedilo je proglašenje pobjednika. Bilo je veoma uzbudljivo i nijanse su odlučivale tko je ove godine najbolji. Konačna rang lista izgleda ovako:

Kategorija: test znanja:

1. mjesto: OŠ *Matko Vuković* iz Subotice: **Karlo Kujundžić, Nikolina Mačković i Olja Mataija**

2. mjesto: OŠ *Matko Vuković* iz Subotice: **Ines Vojnić, Hana Sič i Antonija Kujundžić**

3. mjesto: OŠ *Ivan Milutinović* iz Subotice: **Borna Dulić, Magdalena Suknović i Lucija Vuković**

4. mjesto: OŠ *Vladimir Nazor* iz Đurđina: **Barbara Dulić, Martin Dulić i Matea Bako**

5. mjesto: OŠ *Ivan Milutinović* iz Male Bosne: **Mihaela Elek, Luka Ivković i Nikola Tumbas**

Kategorija: kreativni uradak, plakat:

1. mjesto: **Sara Dulić, OŠ Vladimir Nazor** iz Đurđina

2. mjesto: **Mirela Poljaković, OŠ Ivan Milutinović** iz Male Bosne

3. mjesto: **Petra Ivković Ivandekić, OŠ Matko Vuković** iz Subotice

4. mjesto: **Olja Mataija, OŠ Matko Vuković** iz Subotice

Sada je sasvim jasno da u Čakovec od 4. do 6. svibnja putuju Karlo Kujundžić, Nikolina Mačković, Olja Mataija i Sara Dulić. Želimo im puno uspjeha i lijep provod.

Organizatori ovog kviza za poticanje čitanja u Subotici su Gradska knjižnica Subotica u suradnji s NIU *Hrvatska riječ*, koja je i osigurala lijepe nagrade za sve pobjednike kao i za sve sudionike i mentore kviza *Čitanjem do zvijezda*.

B. I.

Nagrade najboljim matematičarima

U Gradskoj kući u Subotici 5. travnja organizirana je svečana dodjela nagrada najboljim matematičarima Sjevernobačkog okruga, među kojima su bili i učenici cjelovite nastave na hrvatskom jeziku u OŠ *Matko Vuković*. Ovom prilikom sve matematičare, mentore i ravnatelje škola pozdravio je predsjednik Skupštine grada Subotice dr. **Bálint Pásztor**.

Učenici su ovom prilikom uz prigodne darove dobili i diplome, odnosno pohvalnice za postignute

rezultate. Nagrađeni su sljedeći učenici: **Filip Ivković Ivandekić**, **Martina Tikvicki**, **Relja Pirša**, **Filip Šarčević**, **Ines Vojnić** i **Andrija Matković**. Svima je mentorica **Nevenka Tumbas**.

Ž. V.

Foto: Nikola Tumbas

Uskrsno druženje u Opovu

Crkveni odbor crkve sv. Elizabete Ugarske u Opovu priredio je nakon uskrsne mise druženje za najmlađe župljane. Okupilo se oko 60 župljana, a za djecu je priređen izbor najljepše ukrašenih uskrsnih jaja, a organizirano je i kucanje uskrsnim jajima. Najljepše ukrašeno uskrsno jaje imao je **Aleksa Molnar**, a najjače jaje **Teodora Šiler**.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga.
Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor.
Tel.: 024/528-682.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomijskog djeteta i pomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.

Izdaje se jednosoban stan na Proizivki u Subotici (42 km, 4. kat, centralno grijanje s alokatorima, mali troškovi održavanja). Cijena je 120 eura plus režija. Info na telefon: 063/8857124.

Prodajem ili mijenjam poslovni prostor u neposrednoj blizini centra Šida površine 100 m², za nekretninu na Hrvatskom primorju. Sve informacije na telefon: 062/8681437 ili 064/6590730.

Prodajem kuću za odmor, 40 m² na placu od 500 m², na Hvaru, s dvije sobe, kuhinjom i kupatilom, s namještajem. Kuća je 13 km od Sućuraja, 100 m od glavnog puta. Do mora je 1 km ili 2,2 km. Cijena 45.000 eura. Tel.: 062 205973.

Prodaje se trobojni plug (14 cola) obrtač *regent* fiksno s predplunjacima i 2 crtala i 2 kotača u radnom stanju (2.200 eura). Telefon: 064-228-11-00.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

Poklanjam autorsko djelo. 40 inovacija, tehnologija, izuma, poslovnih projekata iz raznih oblasti proizvodnje i usluga. Tel.: 064/499-2342 (viber).

Prodajem poljoprivredno zemljište, parcele broj 33565/1 i 33564 k.o. Donji Grad, za 8.500 eura/jutro. Kontakt 064/3758889.

GRADSKA UPRAVA GRADA SUBOTICE TAJNIŠTVO ZA GRAĐEVINARSTVO

U skladu s člankom 50. Zakona o planiranju i izgradnji (*Sl. glasnik RS*, br. 72/2009, 81/2009 - ispr., 64/2010 - odluka US, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - odluka US, 50/2013 - odluka US, 98/2013 - odluka US, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - dr. zakon, 9/2020 i 52/2021) i čl. od 55. do 68. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade planskih dokumenata (*Službeni glasnik RS*, br. 32/19)

Oglašava JAVNI UVID U

Nacrt Plana generalne regulacije VIII za zone Željezničko naselje i Makova sedmica i dio zone Mali Radanovac

Javni uvid može se obaviti od 18. travnja do 17. svibnja 2023., radnim danima od 8 do 12 sati u Gradskoj upravi Subotice, Trg slobode 1.

Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid u Plan u Gradskoj upravi Grada Subotice, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, ured br. 204 i na službenoj internetskoj stranici Grada Subotice www.subotica.rs u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Primjedbe na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 i 9), od 18. travnja do 17. svibnja 2023.

Javna sjednica Komisije za planove bit će održana 22. svibnja 2023. u 13 sati u zgradi Stare gradske kuće (u Plavoj sali), Trg slobode br. 1.

Pravne i fizičke osobe mogu pred Komisijom za planove obrazložiti svoje primjedbe koje su u pisanom obliku dostavljene tijekom javnog uvida.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji

VAŽI DO 18. 4. 2023.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišća emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:

- ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
- utorak u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
- srijeda u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
- četvrtak u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*

Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTi te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sat i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

Nomadska odredišta (II.)

Zemlja nebeskih planina

Zemlja rajskih planina zavela nas je svojim planinskim lancima, jezerima i nadasve skladom svojih stanovnika s prirodom. Živjeti nomadski život je nešto o čemu sanjam mnogo godina. Pokušavam pronaći dobitnu kombinaciju, barem mali kutak prirode s kojim bih mogla živjeti u skladu. A dok se to ne dogodi, divim se onima koji su uspjeli i uživam u otkrivanju novih priča.

Nomadsko porijeklo

Kirgistan ima bogato nomadsko naslijeđe i tradicije koje su utkane u identitet njegovih ljudi. Tijekom ljetnih mjeseci mnoge obitelji vode svoja stada na ispašu na planinske livade zvane jailoo, čuvajući stare običaje i nomadski način života. Posvuda u Kirgistanu postoje tragovi nomadskog porijekla koji još uvijek utječu na živote Kirgiza.

Sportska i druga natjecanja bila su obilježja nomadskog života Kirgiza. Sport se oduvijek smatrao ključem zdravog života koji je poticao unutarnju duhovnost. Svaki je muškarac morao posjedovati atletsku vještinu da bi se natjecao u natjecanjima snage, okretnosti i izdržljivosti, središnjih za definiciju kirgiške muškosti. U nomadskoj tradiciji sva su se natjecanja odvijala na konju, gdje su jahač i konj bili jedna cjelina. Najpopularnije kirgiške konjičke igre i danas se organiziraju kroz formalna i neformalna natjecateljska događanja. Jahanje dominira svim natjecanjima, uključujući at chabish (utrke konja 20-30 kilometara na sat na dugim stazama) i jorgo salish (utrke konja na kraćim stazama). Ništa manje uzbudljiva nije ni borba konjanika zvana oodaris, kao ni zajednička borba dva tima koji se bore za posjed životinjskog leša zvanog ulak tartish ili kok boru.

Turisti na putu svile

Kroz Kirgistan su prolazile tri trgovačke rute poznatog Velikog puta svile, a UNESCO je 2014. godine koridor

Changan-Tianshan proglasio svjetskom baštinom. Dobro očuvani Tash Rabat Caravanserai, na 3.200 metara u kirgiskoj provinciji Narin, klasični primjer smještaja iz 15. stoljeća za putnike Puta svile. Turisti mogu ponovno posjetiti ove povijesne rute i mjesta svjetske baštine na konjima, terenskim vozilima, biciklima ili motociklima, od kojih neke opslužuju kampovi za jurte.

Krševit teren Kirgistana oduvijek je privlačio sportske entuzijaste iz cijelog svijeta. Planinski lanci koji se protežu diljem zemlje mame planinare koji žele osvojiti vrhove koji su nadaleko poznati međunarodnim penjačima, kao i one koji su manje istraženi. Profesionalne planinare privlači mogućnost uspona na četiri vrha Kirgistana koji su visoki preko 7.000 metara. Za skijaše Kirgistan nudi 13 odmarališta, a planinski vrhovi su i izvor divljih brzaca koji mame ljubitelje raftinga i kajaka. Rijeka Chu prolazi kroz klanac Boom, nacionalnu vodenu arenu. Ekstremni sportaši mogu iskusiti vrtloge uzburkane vode ispod nadvisujućih litica, što čak i najiskusnije splavare prisiljava na stalnu pripravnost.

Nomadski život ostavio je neizbrisiv trag u kulinarskom naslijeđu Kirgistana. Posjedovanje stoke bilo je primarni pokazatelj materijalnog bogatstva među kirgiškim nomadima, a meso je bilo i ostalo zvijezda kirgiške kuhinje. Meso goveda, ovaca i koza koji pasu u planinskim zatvorima još uvijek dominira stolom kirgiških obitelji i njihovih čestih gostiju. Nenadmašni beshbarmak (»pet prstiju«) često je standardna stavka na jelovnicima, a preporučuje se jesti ga prstima kako biste se prepustili okusima dok ispijate nomadsko piće kimiz – kiselo kobilje mlijeko.

Previše je nebeskih razloga da posjetite Kirgistan, nadam se da ste pronašli jedan dovoljno dobar.

Gorana Koporan

Bitka za šampionski naslov

Povratak *Dinama*

Domaći kiks *Hajduka* u neodlučenom susretu protiv *Istre* (1:1) na najbolji način je iskoristio *Dinamo* i tijesnom, ali vrlo važnom pobjedom nad *Lokomotivom* (2:1), ponovno učvrstio svoju prvu poziciju s devet bodova prednosti.

Bišćan

Crna serija aktualnog prvaka i trenutačnog lidera s Maksimira rezultirala je smjenom trenera **Ante Čačića** i postavljanjem **Igora Bišćana** na mjesto šefa stručnog štaba. Donedavni izbornik mlade reprezentacije Hrvatske

(U21), s kojom je izborio plasman na predstojeće Europsko prvenstvo, angažiran je kao vatrogasac užarene situacije koja je nastala nakon posve neočekivanog poraza od *Šibenika* u polufinalu nogometnog kupa (1:2). Po godinama i stažu još uvijek mladi nogometni strateg (rođen 1978.), ali po dosadašnjim rezultatima itekako uspješan, u svom debiju na »modroj« klupi uspio je »ugasiti vatru« i slaviti pobjedu za velika tri boda. *Dinamo* nije blistao protiv susjeda, niti je igra bila na razini momčadi koja je glavni favorit za osvajanje i obranu naslova, no trijumfu se ne gleda u zube. Osobito ne nakon svega što se događalo u posljednjih mjesec dana. Sretnim spletom okolnosti (kiks *bilih*), *Dinamo* je veliki dobitnik 28. kola 1. HNL. Ima perspektivnog novog trenera i golemu bodovnu prednost.

Leko

Na tiskovnoj konferenciji nakon razočaravajućeg susreta protiv *Istre*, trener *Hajduka* **Ivan Leko** izrekao je sljedeće riječi: »Pokažeš im situacije na treninzima i onda ispadneš lud. Kao da govoriš djetetu«. Naravno, mislio je na stopere koje je odabrao za ovaj prvenstveni duel i očevitno pogriješio. »Portugalski tandem« **Ferro** i **Borevković** (igra na posudbi iz *Vitorie* iz Guimaresa) uspio je u samo dvije minute kompromitirati sve što je *Hajduk* do tada napravio i od lijepog, ranog vodstva stići do protivničke prednosti. Uz to je potonji skrivio i nepotrebni

obrambeni kiks i nužni prekršaj nakon kojeg je zaradio isključenje, ostavljajući svoju momčad na cjedilu. Na svu sreću proradio je **Mlakar** i s dva pogotka, osobito onim izjednačujućim nakon vodstva gostiju, donio barem bod *Hajduku*. I tako su *bili* propustili tzv. zicer, prokockavši prednost domaćeg terena i priliku za ozbiljniju potjeru za odmaklim rivalom. Ostaje još osam kola nade i najoptimističnija projekcija kako je devet bodova još uvijek nado-

knadiva. Veliko je pitanje koliko je to realno, s obzirom na trenutačnu situaciju i *Dinamov* »restart«. Ali prolaskom *Slavena* u polufinalu kupa (srijeda) naslov u kupu (*Hajduk* je prošlogodišnji osvajač) čini se itekako realan.

Prvenstveni karusel

Pogled na tablicu 1. HNL naprosto je nevjerojatan i jedinstven u odnosu na ostala nacionalna prvenstva koja su u tijeku. Naime, u borbi za jedno od preostalih europskih mjesta (treća pozicija) ravnopravno je pet, pa čak možda i šest klubova. Trenutačno trećeplasirani *Osijek*, četvrta *Rijeka* i peti *Varaždin* imaju jednakih 38 bodova (Osječani imaju bolju gol razliku), šestoplasirani *Slaven* ima samo bod manje (37), dok sedma *Istra* zaostaje dva (36). Osmoplasirana *Lokomotiva* ima 33 boda, što je također barem teoretski dostižno. Ipak, realno govoreći, u preostalih osam ligaških susreta najveće šanse za Europu imaju *Osijek* i zahuktala *Rijeka*, dok će ostatak pratitelja biti dio zanimljive utrke. Što se tiče »donjeg doma«, *Gorica* je pobjedom protiv *Osijeka* (2:0) ponovno oživjela nadu u ostanak i sustizanje četiri boda prednosti *Šibenika*. Cjelokupno gledano, prvenstvo je nikad napetije i rezultatski zanimljivo, na radost svih ljubitelja domaćeg nogometa.

D. P.

POGLED S TRIBINA

Tri generacije Ivaniševića

Malo je poznato kako je **Srđan**, otac najboljeg hrvatskog tenisača svih vremena **Gorana Ivaniševića**, svojevremeno bio solidan tenisač koji je nastupao za momčad TK *Split*. Ljubav prema bijelom sportu prenio je i usadio u svoga sina, a ostalo je povijest. **Zec** je 2001. godine, kao 125. tenisač svijeta s pozivnicom (wild card) osvojio Wimbledon i na najljepši mogući način krunisao uspješnu karijeru tijekom koje je osvojio 22 ATP turnira, uz skor od 599 pobjeda i 333 poraza na profesionalnoj razini uz zaradu od 19,8 milijuna dolara. Najbolji plasman na ATP ranking ljestvici ostvario je 4. srpnja 1994. godine kada je bio drugi tenisač svijeta. Dodajmo kako je s Hrvatskom osvojio i naslov pobjednika Davisova kupa 2005. godine. Impresivnu igračku karijeru nastavio je jednako uspješnom trenerskom u kojoj je već nekoliko puta ovjenčan Grand Slam naslovima svojih pulena, prvo **Marina Čilića**, a potom i najboljeg svjetskog tenisača svih vremena **Novaka Đokovića**.

A sada stiže treći izdanak teniske loze Ivaniševića. **Emanuel**, Goranov sin i Srđanov unuk, koji je prošloga tjedna osvojio dvostruku krunu na juniorskom ITF turniru Kvarner Open u Rijeci i najvijestio potvrdu svoga teniskog talenta. Šesnaestogodišnji junior ima teško breme očevo naslijeđa, ali s obzirom na gene i poznati temperament svoje obitelji ne sumnjamo kako će u budućnosti potizati zapažene rezultate i na profesionalnoj razini.

Naprijed, Emanuele!

D. P.

Umotvorine

- * Kada živiš u vrtu nade, uvijek nešto cvjeta.
- * Oni koji lete sami imaju najjača krila.
- * Riječi ne služe ničemu ako si djelima rekao sve.

Vicevi, šale...

Svađaju se dvojica tajkuna kad će jedan:

– Ja sam svoju diplomu platio 2.000 eura i sad ćeš me ti učiti koji si je dobio za samo 500!

– Dobro jutro, je l' to općina?

– Da, izvolite.

– Ajd' mi ispričajte neki vic.

– Dečko, ovdje se radi, nema se vremena za viceve!

– Ha, ha, ha, dobar!

Mudrolije

- * Neriješeni bolovi prošlosti stvaraju strahove naše budućnosti.
- * Život nema daljinski. Moraš ustati da bi ga promijenio.
- * Niski udarci se tako zovu, jer uvijek dolaze od vrlo malih ljudi.

Vremeplov – iz naše arhive

Čuvari groba, Srijemska Mitrovica, 2013.

Gustiranje

Piše: Ivan Tumbas

Salaš

Vikovna ognjišta koja su naši preci pravili, naše šalaše virimenom se napuštalo. Centralizacijom i seoskim urbanizmom raseljavani su salaši huncucom odlukom tadašnje vlasti. Salaši ostaju napušteni, a vrime i zaboravljeni, ostaju samo uspomena. Dikoj su se odselili u varoš, niki uz gvozden put jel selo. Tako i naša grana imala istu kalvariju.

Uvatila me klapnja o našem salašu. Trgo sam se sav oznojen. Skočim s madraca, pa gustiram, klapio sam. Izađem napolje čerez sebe. Gledim u nebo, zvizde svitlucaju u punim sjajom, lipota. Legnem na madrac, friško zaspem. Zajutra pivci kukuriču, pa skočim friško – triba namirivat. Namirio sam josag, bio sam zdravo okoprčan. Otro i očeo konje pa se sve sjaju. Pomuzio krave u kravljaju i odno ženi mliko u malu kuću. Dida je namirio svinje i ovce i onog našeg blendavog ovna. Majka je namirila pilež i propalila u bubljanu peć. »Čovče«, vikne moja žena, »ručak je na astalu, dica čekaje«. Otarem ruke, pa u malu kuću. Dida rondza »di si ti, kugod nika snaša«. Dica su naučena reda, dok bačo ne sidne za astal i ne pomolimo se svi dragom Bogu nema ila. Na astalu nacilo krumpira, sira, skorupače i masti što je pečena divenica, friškog kruva što je majka ispekla – milina. Kad sam ručo, opravim se i velim: »Dida, ja sam sinoć rđav san klapio«. Iđem do salaša da malo konje ištarpaciram, a i željni su konji malo kasa, jel sve bubaju po košari. Vi, dida, mi možete držat kobilu dok ne upregnem prvo ždripca. Ždribac je bio komisan, zvao se Jastreba, pa sam njemu uvik mečo ular na glavu u košari. Kobila je bila ždribna, imenom Divna. Ogrmilo sam nabacio na vrat ždripca od rude na špediteru. Am pribacio i zakopčo kajiš kod potbušine ašlova. Isto tako i kobili. Kajase sam provuko i zakopčo prvo ždripca, pa onda kobili. Štrange od ama sam prvo nametnjo na unutrašnji ždripčanik p' onda spoljne. Konji su bili rase nonius. Ždribac je bio jak pa sam njemu uvik mečo kose žvale. Sio na sic na špediteru di je dida prostro opakliju. No, za mnom je dida viknio: »Dedara ti tvojeg, a kandžiju nisi uzo«. Doda je on meni, a konji su jedva dočekali da ji javim. Izdekam napolje. »Tiraj«, viče dida, »ja ću zatvorit kapiju«. Bulgarije su nas obilazile na putu, al pak, konji su navikli. Jastreba sam moro mamuzat da olakša, jel kobila je bila ždribna, a i ona je bila plava. Stigli na salaš. Otvorim kapiju od ledine, pa udekam konje prid košaru. Gledim: sve stoji na svom mistu. Konje sam isprego, uveo u košaru, pa im dao malo pit. U salašu sve stoji na svom mistu. Nisu bili nikaki vandrovači ko što sam klapio. U ambetušu je bila stara roljka, a pod njom karmić. Gledim: štogod mi fali; gustiram, al ne možem se sifit. Ta, tu je sve što je i bilo. Šnjotam pa opcigujem, šta su vandrovači drpili, jel me samo napast spopala. Odem vidit žito i ječam što sam jesenas posijo. Kleknem, očupam ječma gledim: vača ga bola. To je čadavost. Vidim mušice lete, tribaće polivat ječam. Na mrginju njive, stojim na panju, gledam komšija odoro od mogeg žita. To je niki novi komšo što je kupio zemlju od bać Loska, pa se pravi hanjzo. E, sutra idem kod prokatora. Gledim pa opcigujem: cigurno je ušo podrug metera uzduž. Obazrem se kad niki čovik ide upravo prema meni. Veli on meni: »Komšo, ja kupio zemlju pa mi deran oro i odoro tebi podrug metera, ja ću to tebi oma isplatit, nemoj pokrećat prokatora«. Av, ovaj niki pošten. Dao on meni novce, veli neće se to više desit. Kad si čovik, ajde na salaš da popijemo po čašicu rakije. Tako obašo naš salaš i zemlju. Nočas ću mirno spavat, valjda.

Rič po rič

Piše: Željko Šeremešić

Prirodno

Eto niki dan došo za Uskrs kući sa tog trulog Zapada Marin. Drago mi i na slike kad ga vidim, ta suze mi kanu i kad ga se sitim. A bilo j' i da ga sanjam pa vankuš nakvasim od dragosti. Ni vala sio ni užinat već pita: »Šta ćemo dida radit prvo, naštudirajte pa kašte«. Proštudiro oma. Do kake vode, do Dunava otić. Uvik sam voljio vodu, ta otraniła nas. Ritko di vode ima ko kod nas, a di vode ima ima prirode i života po modernom kazano. Kako još u poslidnje vrime gledim na televizoru kako j' furtom nikaki rat u države i svitu oko prirode nisam moro mlogo študirat. Da vidim oko čega se tezmu država, zeleni jel kako li se sve još ne zovu. A i niki dan bili kum Joza i faš Marko pa su mi divanili kako ono izmuljivanje ispod sela nikako ne ide. Krenu pa stanu. Kažu da j' taki zakon da triba čuvat prirodu, tičice i šta sve ni. I obišli sve. Išli do Dunava čak. Sve sam ga davno naučio i pokazo di je šta i kako bilo. No, pravo da Vam kažem ništa ni kako j' bilo. I bome gorje neg od prošli put ka' smo bili. U šume nestala voda, sve bare i prilivi. Ostalo vala ni za lik. A i to nestaje. Ta čeljadi pored sela j' kadgod Dunav išo. Išle lađe. Bilo vezano cigurno tristo čamaca. Bila barka za kupit ribu. Bilo trist ribara. Čista voda da su žene išle prat tamo. E, to j' bila priroda. Došli kući, Marin dono litru domaćeg i sodu i krenili u divan. »Eto, Marne, kako sam čo dobili se novci od trulog Zapada i krenilo se čistit, izmuljivat ispod sela. Al kako krenemo zaustavi nas kogod. Ne smim naglas ni divanit koji su ti što zaustavljivu, jer su odviše opasni kako kažu. Znu i tužit. Pitam ja tebe zašto zaustavlju? Pa jel ni prirodno da priroda bude ko što j' bila?«. Objašnjava Marin da se tu ležu ritke tičice i kad se ležu nauka kaže da se ne smiju bunit. Da j' taki zakon i u svitu. Da smo ga mi cigurno i pripisali. Študiram, kaki je to zakon ka' su važnije tičice nek čeljad. Pa pored sela se stvorila močvara. Vode na po do kolina, a mulja dva metara. A priko puta, s druge strane Lancigeta ista ta voda ide i možu lađe it. Liti na kraj sela smrad, a voda ni za noge oprat. Ta, ta naša voda koja j' kadgod Dunav bila a danaske j' Dunav – Tisa j' dugačka iljadu kilometara i baš tu tičice. Mal dalje j' Dunav, Veliki bački kanal i Plazović. Toliko vode malo ko ima. Jest da se dobrano zasulo, al ima. Jedino nam u šume sve prisušilo, kako se za to ne situ bunit. Di je voda, tu ima svega. Imu se tičice leć ko nigdi. A baš sade pod selem moru. Da se ni počelo radit močvaru, bi imali na kraj kuća mada ni sade nismo daleko. Pa to triba što prija poradit. Tičice nek se idu leć mal dalje. Misto da se poradi za godin-dvi radiće se deset godina. Daj Bože da grišim. Još se triba moljit da se ne situ da još kakoj feli škodi. Na sve to će Marin: »Imate pravo, dida. Pravo bi bilo da j' prirodno da priroda bude ko prija. Kako divanite bilo bi bar prirode mlogo više. A kako ste mi pokazali i divanili ko i za sve pa i za vodu se brinemo kad nam dođe do grla. To j' izgleda prirodno za mlogo čega kod nas. Ovo baš ni divan za Uskrs, al ne b' bilo loše da nam priroda uskrsme«.

U NEKOLIKO SLIKA

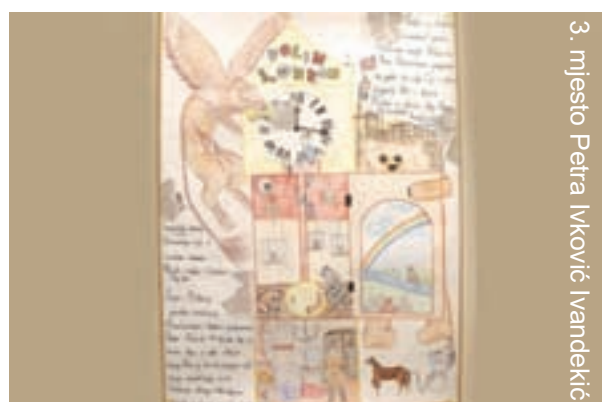
Kviz Čitanjem do zvijezda

1. mjesto Sara Dulić

2. mjesto Mirela Poljaković

3. mjesto Petra Ivković

4. mjesto Olja Mataija

Žerbo kocke

Žerbo kocke su jedan od najpoznatijih kolača na prostoru Bačke. Vode porijeklo iz Mađarske, ali zbog izvrsnog okusa postale su omiljen kolač svih. Ovu slasticu su zahvaljujući jednostavnim i dostupnim sastojcima mogle priuštiti kućanice različitih staleža te je zbog toga on postao veoma zastupljen među ovdašnjim življem. Žerbo kocke važe za svečaniji kolač koji se nekada pravio samo za veće blagdane poput Uskrsa i Božića. Tim prigodama pravi ih i naša ovojedna kuharica **Natalija Dulić** iz Đurđina. Dodaje ona da žerbo peče i za rođendane, proštenje, *Dužijancu*... te da je velika prednost ovoga kolača da je mekši što duže stoji i da se može napraviti i nekoliko dana ranije.

Sastojci za tijesto:

4 žumanjka
3 jušne žlice šećera
1 vrhnje
200 g svinjske masti
500 g glatkog brašna
1 prašak za pecivo

Sastojci za fil:

4 bjelanjka
200 g šećera
250 g mljevenih oraha
600 g domaćeg džema od kajsija

Sastojci za glazuru:

200 g čokolade
6 jušnih žlica ulja

Priprema:

Žumanjke i šećer pjenasto umutiti mikserom. Dodati vrhnje, svinjsku mast i prašak za pecivo i nastaviti miješanje. U smjesu prosijati brašno te ga umijesiti rukama. Dobiveno tijesto podijeliti na četiri jednaka dijela i oblikovati u loptice. Razvući svaku lopticu posebno na veličinu pleha za pečenje. Kako se tijesto ne bi lijepilo za oklagiju i kako bi bilo potrebne veličine, izrezati dva papira za pečenje veličine pleha pa tijesto staviti između njih i oklagijom ga razvlačiti. Na mašću ili margarinom podmazani pleh staviti razvučenu prvu četvrtinu tijesta. Premazati ju trećinom džema te to premazati trećinom smjese za fil. Kako bi se dobio fil, potrebno je čvrsto umutiti bjelanjke i postupno dodavati šećer. U smjesu uz polaganu miješanje žlicom dodati orahe.

Postupak s tijestom i filom ponoviti dok se sastojci ne potroše. Na posljednju koru se ne stavlja fil, ali se vilicom na nekoliko mjesta izbuši kako prilikom pečenja tijesto ne bi naraslo.

Peći na 180 stupnjeva 20-ak minuta, tj. dok gornja kora ne porumeni.

Kada se kolač ohladi, prelići ga glazurom.

Glazuru napraviti tako što se čokolada i ulje skupa otope na pari. Važno je paziti da smjesa ne proključa kako glazura ne bi bila previše tamna i bez sjaja. Ostaviti dobivenu glazuru na nekoliko minuta da ne bude više vrela te ju sipati na kolač i špatulom razvlačiti.

Sa sječenjem kolača sačekati nekoliko sati, dok se glazura potpuno ne ohladi i stvrdne, najbolje ga ostaviti preko noći. Kako prigodno sječenja ne bi pucala, kolač najprije desetak minuta držati na sobnoj temperaturi da glazura malo popusti. Može se i nož kojim se siječe umakati u vrelu vodu i nakon svakog poteza brisati o čistu krpu.

KuHaR tradicionalnih jela pripremamo uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

☐ 6 mjeseci = 1300 dinara

☐ 1 godina = 2600 dinara

*** INOZEMSTVO**

☐ 6 mjeseci = 75 eura

☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____

Ulica i broj: _____

Mjesto i zemlja: _____

Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

* Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje

* Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: OTPVRS22

VOJVOĐANSKA BANKA

AD MS FIL. SUBOTICA

IBAN: RS35325960160000218862

NIU Hrvatska riječ,

Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:

NIU »Hrvatska riječ«,

Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

Uplatu izvršiti na broj žiro računa
325950060001449230

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.
Hvala na razumijevanju.

RADIO MARIJA

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

ILI-ILI

Priključenje **BESPLATNO**

- + Birate između:
 - 6 meseci po 1 dinar ili
 - 12 meseci sa 50% popusta

Astra
Telekom

011 44 22 009

**Град Суботица
Varoš Subatica
Szabadka Város
Grad Subotica**

Свим суграђанима који Ускре славе по јулијанском календару упућујемо честитке и искрене жеље да, у ово време глобалних искушења, сачувамо мир у себи и око себе, заједништво у нашем граду и највише вредности вере, наде и љубави у нашем друштву

Христос васкрсе!

Svim sugrađanima koji Uskrs slave po julijanskom kalendaru upućivamo čestitke i iskrene želje da, u ovo vreme globalni iskušenja, sačuvamo mir u sebi i oko sebe, zajedništvo u našoj varoši i najviše vridnosti vire, nade i ljubavi u našem društvu.

Hristos vaskrse!

A Julián-naptár szerint ünneplő szabadkaiaknak kellemes húsvétot kívánunk és azt, hogy ezekben a világméretű kihívásokkal terhes időkben is megőrizzük a békét magunkban és magunk körül, az egységet városunkban és társadalmunkban, a hit, a remény és a szeretet erejével.

Jézus feltámadott!

Svim sugrađanima koji Uskrs slave po julijanskom kalendaru upućujemo čestitke i iskrene želje da u ovom vremenu globalnih iskušenja, sačuvamo mir u sebi i oko sebe, jedinstvo u našem gradu i najviše vrijednosti u našem društvu, vjeru, nadu i ljubav.

Hristos vaskrse!

Dr. Pásztor Bálint

председник Скупштине Града Суботице
pridsidnik Skupštine Varoši Subatice
Szabadka Város Képviselő-testületének elnöke
predsjednik Skupštine Grada Subotice

Стеван Бакић

градоначелник Града Суботице
gradonačelnik Varoši Subatice
Szabadka város polgármestere
gradonačelnik Grada Subotice